

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA
KOMMUNIKATSIYALARNI RIVOJLANTIRISH VAZIRLIGI**

**MUHAMMAD AL-XORAZMIY NOMIDAGI TOSHKENT AXBOROT
TEXNOLOGIYALARI UNIVERSITETI SAMARQAND FILIALI**

KOMPYUTER INJINIRINGI FAKULTETI

AXBOROT TEXNOLOGIYALARI KAFEDRASI

5330500 – Kompyuter injiniringi (Kompyuter injiniringi, AT-Servisi)

Himoyaga ruxsat

Kafedra mudiri: dots.Maxmudov Z.M.

2019 yil « ____ » _____

**SAMARQANDART FOTOSTUDIYASINING XIZMATLAR WEB SAYTINI
YARATISH**

mavzusida

BITIRUV MALAKAVIY ISHI

Bitiruvchi: _____ 407-15 KI(AT) –gr. Ersatov U.N.

Rahbar: _____ Ass.Kudratov R.B.

Taqrizchi: _____ Hakimov J.I.

HFX maslahatchi: _____ Kat.o'q.Kurbanniyazov A.S.

SAMARQAND – 2019

Mundarija

Kirish.....	3
I BOB AVTOMATLASHTIRILGAN AXBOROT TIZIMLARI.....	6
1.1§. Axborot tizimi tushunchasi va uning klassifikatsiyasi.....	6
1.2§. Axborot tizimining umumiy strukturasi ishlab chiqish va yaratish.....	13
II BOB SAYT YARATISH TEXNOLOGIYASINIG DASTURIY TA'MINOTI.....	19
2.1§. Axborot tizimini web interfeysini yaratishda tizim karkasini va ma'lumotlar bazasini loyihalashning dasturiy ta'minotlari.....	19
2.2§. Zamonaviy dinamik web sayt yaratishning obyektga yo'naltirilgan dasturlash texnologiyalari.....	34
III BOB TASVIRGA OLISH STUDIYANING XIZMATLAR WEB SAYTINI YARATISH.....	48
3.1§. Fotostudiyaning xizmat turlari va jihozlanganligi.....	48
3.2§. Yaratilgan sayt imkoniyatlari bilan tanishish.....	55
3.3§. Kompyuter tizimlaridan foydalanishda texnika xavfsizligi qoidalari.....	60
XULOSA.....	60
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI.....	62
ILOVA.....	63

KIRISH

Bizga ma'lumki, axborot-kommunikasiya texnologiyalari salohiyati o'zaro muomala qilish va axborot ayirboshlashning prinsipial jihatdan yangi shakllari va imkoniyatlarini ochadi, fuqarolik jamiyati barpo etilishi va mustahkamlanishiga ko'maklashadi, iqtisodiy islohotlar va mamlakatning demokratik rivojlanishi jarayonlarini jadallashtirish imkonini beradi [2].

O'zbekiston Respublikasi shakllanayotgan global axborot jamiyatida munosib o'rinni egallashga intilmoqda. Ushbu maqsadlarga erishish uchun mamlakat hukumati tomonidan O'zbekistonda axborotlashtirish jarayonlarini faollashtirish, zamonaviy axborot-kommunikasiya texnologiyalarini tez sur'atlarda rivojlantirish, ularni iqtisodiyot va jamiyatning barcha sohalarida joriy etish hamda foydalanishning strategik ustuvorliklari belgilandi.

Davlat boshqaruvida axborot-kommunikasiya texnologiyalarini joriy etish va rivojlantirish jamiyatni axborot jihatidan keng ko'lamli qayta o'zgartirishning ajralmas qismi hisoblanadi [1].

Bu davlat boshqaruvi samaradorligini jiddiy ravishda oshirish, davlatning umuman jamiyat bilan hamda uning ayrim institutlari va fuqarolar bilan o'zaro munosabatlarini optimallashtirish imkonini beradi.

Axborotlashtirish sohasidagi islohotlar izchil olib borilayotgani natijasida respublikamizning barcha tarmoqlari va davlat boshqaruvi organlari oldiga qo'yilgan vazifalardan kelib chiqib, zamonaviy axborot-kommunikatsion texnologiyalari va telekommunikatsiya tizimlarini rivojlantirish va ularni hayotga keng joriy qilinishiga erishilmoqda.

Jumladan, mamlakatimizda o'tish davrini boshidan kechirayotgan bozor iqtisodiyotining ijtimoiy yo'naltirilgan, ko'p tarmoqli axborot industriyasini tashkil etish, AKTni iqtisodiyotning turli sohalarida keng joriy qilish orqali jamiyatimizning ichki mustahkamligi va ijtimoiy birligini tashkil etish, rivojlangan davlatlar hayoti standartlariga chiqish maqsadida O'zbekiston

Respublikasi Prezidenti tomonidan bir qancha farmonlari va hukumat qarorlari qabul qilinib, ular amalda tadbiq qilinmoqda [1,2].

Mavzuning dolzarbligi. Bugungi kunda xalqimiz orasida turli xil to'y va marosimlarni tasvirga olish urfga aylangan. Shu maqsadda bunday xizmatlarni amalga oshiruvchi studiyalarga talab ko'p bo'lmoqda.

Aholiga yengillik yaratish maqsadida studiyalarning barcha xizmat turlarini qanday qo'shimcha jihozlar orqali amalga oshirilishi haqida ma'lumotlarga ega bo'lish imkonini beruvchi tizim yaratish masalasi qo'yildi.

Ishning maqsadi. Bitiruv malakaviy ishining asosiy maqsadi, to'y va marosimlarni tasvirga olish studiyasining barcha xizmatlarini va interaktiv muloqot qilish imkonini beruvchi web sayt yaratishdan iborat. Bu orqali foydalanuvchilar turli kommunikatsiya tarmoqlari orqali o'zlarini qiziqtirgan savollarga tezkor javob olishning o'zbek, rus, ingliz tillaridagi tizimini yaratish.

Ishning amaliy ahamiyati. Bugungi kunda axborot texnologiyasini shartli ravishda saqlovchi, ratsionallashtiruvchi, yaratuvchi turlarga ajratish mumkin. Birinchi turdagi texnologiyalar mehnatni, moddiy resusrlarni, vaqtni tejaydi. Ratsionallashtiruvchi axborot texnologiyalariga chiptalar buyurtma qilish, mehmonxona hisob – kitoblari tizimlari misol bo'ladi. Yaratuvchi (ijodiy) Axborot texnologiyalari axborotlarni ishlab chiqadigan, undan foydalanadigan va insonni tarkibiy qism sifatida o'z ichiga oladigan tizimlardan iborat.

Bitiruv malakaviy ishining obyekt va predmeti. Bitiruv malakaviy ishining obyekt sifatida, Samarqandard to'y va marosimlarni tasvirga olish studiyasi, predmeti sifatida axborot tizimini yaratishda qo'llaniladigan dasturiy vositalar Yii freymvork, ma'lumotlar bazasi sifatida My SQL, server sifatida Apache va PHP dasturlash tili, CodeIgniter framework vositasi tanlandi.

Bitiruv malakaviy ishning tuzilishi va hajmi. Ishning matni kompyuterda yozilgan 62 bet hajmidan iborat bo'lib, uning strukturasi kirish, 3 ta bob, xulosa va foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati tashkil qiladi.

Birinchi bobda axborot tizimi tushunchasi va uning klassifikatsiyasi va axborot tizimining umumiy strukturasi ishlab chiqish va yaratish haqidagi bilimlarga bag'ishlangan.

Ikkinchi bobda web dasturlash texnologiyasiga bag'ishlangan bo'lib, unda web sayt haqidagi asosiy tushunchalar, axborot tizimini web interfeysini va uning ma'lumotlar bazasini shakllantirish uchun zarur bo'ladigan dasturiy vositalar, zamonaviy web interfeyslarni ishlab chiqishda ob'ektga yo'naltirilgan texnologiyalari va yaratilayotga axborot tizimidan foydalanuvchilarga qo'yilgan talablar tahlili haqidagi ma'lumotlar o'z aksini topgan.

Uchinchi bobda fotostudiyaning xizmat turlari va jihozlanganligi, yaratilgan sayt imkoniyatlari bilan tanishish va kompyuter bilan ishlashda foydalanuvchiga qo'yiladigan hayot faoliyati xavfsizligi talablari bayon etilgan.

Xulosa qismida bitiruv malakaviy ishida olingan asosiy natijalar keltirilgan.

Adabiyotlar qismida bitiruv malakaviy ishini bajarishda foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati keltirilgan.

Ilovalarda MySQL ma'lumotlar bazasi bilan aloqa o'rnatish va undan ma'lumotlarni chiqarish kodi, hamda axborot tizimining bir necha asosiy sahifasining PHP kodi keltirilgan.

I BOB. AVTOMATLASHTIRILGAN AXBOROT TIZIMLARI

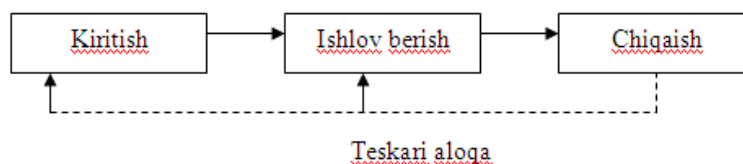
1.1§. Axborot tizimi tushunchasi vauning klassifikatsiyasi

«Tizim» deganda, bir vaqtning o'zida ham yagona, yaxlit deb qaraladigan har qanday obyekt, ham qo'yilgan maqsadlarga erishish manfaatlarida birlashtirilgan turli elementlar majmui tushuniladi. Ma'lumki, bugungi kunda ko'plab turli xil tizimlar yaratilgan bo'lib, ular o'z tarkibi va bosh maqsadlari bo'yicha bir-biridan farqlanadi.

«Tizim» tushunchasi keng tarqalgan va juda ko'plab ma'nolarda qo'llaniladi. Axborot tizimlariga nisbatan qo'llanilganda aksariyat hollarda texnik vositalar va dasturlar to'plami nazarda tutiladi. Kompyuterning faqat apparat qismini tizim deb atash mumkin. Muayyan amaliy vazifalarni bajarish uchun hujjatlarni yuritish va hisob-kitoblarni boshqarish jarayonlari bilan to'ldirilgan ko'plab dasturlarni ham tizim deb hisoblash mumkin [3].

har bir tizim to'rt asosiy qismdan iborat:

- *kiritish;*
- *ishlov berish;*
- *chikarish;*
- *teskari aloqa.*

1-rasm. Tizimlar, ularning elementlari va maqsadlariga misollar.

Axborot tizimining maqsadi – muayyan professional faoliyat bilan bog'liq bo'lgan professional axborot ishlab chiqarish. Axborot tizimlari har qanday sohadagi vazifalarni hal qilish jarayonida zarur bo'ladigan axborotni to'plash, saqlash, ishlov berish, chiqarib berishni ta'minlaydi.

Axborot tizimi – qo'yilgan maqsadlarga erishish yo'lida axborotni to'plash, saqlash, ishlov berish va chiqarishda foydalaniladigan vositalar, usullar va xodimlarning o'zaro bog'liq majmui.

Bugungi kundagi zamonaviy axborot tizimi tushunchasi axborotga ishlov berishning asosiy texnik vositasi sifatida shaxsiy kompyuterlardan foydalanishni ko'zda tutadi. Yirik tashkilotlarda shaxsiy kompyuterlar bilan bir qatorda axborot tizimining texnik bazasi tarkibiga meynfreym yoki super elektron hisoblash mashinalari kirishi mumkin. Bundan tashqari, agar ishlab chiqarilayotgan axborot foydalanuvchisi bo'lgan va usiz bu axborotni olish va taqdim etish mumkin bo'lmagan odamning roli hisobga olinmas ekan, axborot tizimi texnikaviy timsolining o'zi hech qanday ahamiyatga ega bo'lmay qoladi.

Axborot tizimlarining qo'llanish sohalari turli-tumandir. Shuningdek, har bir tizimga xos bo'lgan xususiyatlar va o'ziga xosliklar ham turli-tumandir. Muayyan axborot tizimining xususiyatlari majmuini belgilovchi ko'plab omillar orasida uchta asosiy omilni ajratib ko'rsatish mumkin, bular:

- tizimning texnik darajasi;
- ishlov berilayotgan axborot xarakteri;

Axborotning ishlatish maqsadlari, ya'ni ushbu tizim hal qilishda yordam berishi mo'ljallangan vazifalar doirasi. Sanab o'tilgan omillar ham tizimning o'zida, ham foydalanuvchilar uchun taqdim etiladigan axborot shaklining, axborotga ishlov berish jarayonlari xarakterining va tizimning tashqi muhit bilan o'zaro aloqasining, tizimning algoritmik va dasturiy ta'minotining tarkibini belgilab beradi [3].

Operatsion (operatsion) darajadagi axborot tizimlari. Operatsion darajadagi axborot tizimi operatsiyalar va hodisalar (veksellar, hisobvaraqlar, ish haqi, kreditlar, xom ashyo va materiallar oqimi) bo'yicha ma'lumotlarni qayta ishlash orqali mutaxassislarni qo'llashni qo'llab-quvvatlaydi. Axborot tizimining ushbu darajadagi maqsadi hozirgi holat bo'yicha so'rovlarga javob berish va operatsion boshqaruvga mos keladigan kompaniyadagi bitimlarni kuzatishdir. Bunga erishish

uchun axborot tizimiga osonlik bilan kirish mumkin, doimiy ishlaydigan va aniq ma'lumotni taqdim etish kerak.

Operatsion darajadagi axborotning maqsadi, maqsadlari va manbalari oldindan belgilangan va yuqori darajada tuzilgan. Eritma ma'lum bir algoritmgga muvofiq dasturlashtiriladi.

Operatsion darajadagi axborot tizimi firma va tashqi muhit o'rtasidagi aloqadir. Agar tizim yomon ishlamasa, tashkilot tashqaridan ma'lumot olmaydi yoki ma'lumot bermaydi. Bundan tashqari, tizim tashkilotning boshqa turdagi axborot tizimlari uchun asosiy axborot provayderi hisoblanadi operatsion va arxiv ma'lumotlarini o'z ichiga oladi [4,13].

Axborot tizimlari mutaxassislari. Ushbu darajadagi axborot tizimlari axborot mutaxassislariga muhandis va dizaynerlarning samaradorligini va samaradorligini oshirishga yordam beradi. Bunday axborot tizimlarining vazifasi yangi axborotni tashkilotga integratsiyalash va qog'oz hujjatlarini qayta ishlashda yordam berishdir.

Sanoat jamiyati axborot jamiyatiga aylantirilganda, iqtisodiyotning samaradorligi tobora ushbu tizimlarning rivojlanish darajasiga bog'liq bo'ladi. Ayniqsa, ish stantsiyalari va ofis tizimlari shaklida bunday tizimlar bugungi kunda eng tez rivojlanmoqda.

Ofislarning ***avtomatlashtirish axborot tizimlarining*** soddaligi va ko'p qirraliligi tufayli xodimlar tomonidan har qanday tashkiliy darajadagi faol foydalaniladi. Odatda ular o'rtacha mutaxassislar tomonidan qo'llaniladi: buxgalterlar, kotiblar, kotiblar. Asosiy maqsad - ma'lumotlarni qayta ishlash, ularning ish samaradorligini oshirish va ish yuritish ishlarini soddalashtirishdir. Ofis avtomatlashtirish axborot tizimlari turli viloyatlardagi axborot ishchilarini birlashtiradi va mijozlar, mijozlar va boshqa tashkilotlar bilan aloqa o'rnatishga yordam beradi. Ularning faoliyati asosan hujjatlarni boshqarish, aloqa, rejalashtirish va boshqalarni qamrab oladi.

Ushbu tizimlar quyidagi funktsiyalarni bajaradilar:

- turli xil so'z protsessorlardan foydalangan holda kompyuterda so'zni qayta ishlash;

- yuqori sifatli bosma mahsulotlarni ishlab chiqarish;
- arxiv hujjatlari;
- biznesni yuritish uchun elektron kalendarlar va noutbuklar;
- elektron va audio pochta;
- video va yangiliklar guruhlar.

Ma'lumotni qayta ishlash uchun axborot tizimlari, shu jumladan ekspertlar tizimlari yangi mahsulot ishlab chiqishda yoki yaratishda muhandislar, advokatlar va olimlar tomonidan zarur bo'lgan bilimlarni o'zlashtiradi. Ularning vazifasi yangi axborot va yangi bilimlarni yaratishdir. Masalan, mavjud ixtisoslashtirilgan muhandislik va ilmiy ishchi stantsiyalar yuqori darajada texnik rivojlanishga imkon beradi.

Taktik darajadagi axborot tizimlari (o'rta link). Ushbu axborot tizimlarining asosiy vazifalari quyidagilardir:

- mavjud indikatorlarni o'tgan ko'rsatkichlar bilan taqqoslash;
- muayyan vaqtga oid davriy hisobotlarni tuzish (operatsion darajadagi hozirgi hodisalar haqida hisobot berish emas, balki);
- arxiv ma'lumotlariga kirishni ta'minlash va boshqalar.

Qarorlarni qo'llab-quvvatlash tizimlari qisman tuzilgan vazifalarni bajaradi, natijalari oldindan bashorat qilish qiyin (bir necha modelga ega bo'lgan kuchli analitik apparatga ega). Ma'lumotlar boshqaruv va operatsion axborot tizimlaridan olinadi. Ushbu tizimlar qaror qabul qilish kerak bo'lganlar tomonidan qo'llaniladi: menejerlar, mutaxassislar, tahlilchilar. Misol uchun, ularning tavsiyalari asbob sotib olish yoki ijaraga olishda foydali bo'lishi mumkin.

Qarorni qo'llab-quvvatlash tizimlarining xususiyatlari:

- rivojlanishi qiyin bo'lgan muammolarni hal qilishni ta'minlash;
- murakkab modellashtirish va tahlil vositalari bilan jihozlangan;
- Muammo bayonotini va kirish ma'lumotlarini o'zgartirishni osonlashtiradi;

- o'zgaruvchan sharoitlarga kuniga bir necha marta moslashuvchan va moslashuvchan;

- eng qulay foydalanish texnologiyasiga ega.

Strategik axborot tizimlari. Har qanday tashkilotning (kompaniyaning) rivojlanishi va muvaffaqiyati asosan unda qabul qilingan strategiya bilan belgilanadi. *Strategiyaga* muvofiq uzoq muddatli istiqbolli muammolarni hal qilish usullari va vositalarini nazarda tutadi. Shu nuqtai nazardan *strategik usul, strategik vosita, strategik tizim* tushunchalarini ham tushunish mumkin. Bugungi kunda bozor munosabatlariga o'tish munosabati bilan kompaniyaning rivojlanish strategiyasi va xatti-harakatlari masalasiga katta e'tibor berila boshladi, bu axborot tizimidagi fikrlarni tubdan o'zgartirishga yordam berdi. Ular kompaniyaning maqsadlarini, vazifalarini, usullarini, mahsulotlarini, xizmatlarini tanlovdagi o'zgarishlarga ta'sir ko'rsatadigan, raqobatchilaridan ustun bo'lishga imkon beradigan hamda iste'molchilar bilan ta'minlovchilar bilan yaqinroq aloqalarni o'rnatish uchun strategik ahamiyatga ega tizimlar sifatida qaraldi. Strategik axborot tizimlarining yangi turi paydo bo'ldi [12].

Strategik axborot tizimi - tashkilotning istiqbolli strategik rivojlanish maqsadlarini amalga oshirishga qaror qabul qiluvchi kompyuter axborot tizimi. Axborot tizimlarining yangi sifati nafaqat strukturani emas, balki firmaning profilini ham o'zgartirishga majbur qiladigan holatlar mavjud. Biroq, bu muayyan funktsiyalar va ish turlarini avtomatlashtirish bilan bog'liq bo'lgan kiruvchi psixologik holatga olib kelishi mumkin, chunki bu ba'zi ishchilarni qiyin ahvolga solishi mumkin.

Avtomatlashtirish darajalari bo'yicha tasniflash. Kompaniyaning boshqaruv tizimida axborot jarayonlarini avtomatlashtirish darajasiga qarab, axborot tizimlari qo'lda, avtomatik, avtomatlashtirilgan deb ta'riflanadi.

Qo'llanma axborot tizimlari zamonaviy axborotni qayta ishlashning texnik vositalarining yo'qligi va barcha operatsiyalarni inson tomonidan amalga oshirilishi bilan tavsiflanadi. Misol uchun, hech qanday kompyuter mavjud

bo'lmagan kompaniyadagi menejerning faoliyati to'g'risida, u qo'lda axborot tizimi bilan ishlayotganini aytish mumkin.

Avtomatik axborot tizimlari insonlarni aralashuvisiz ma'lumotni qayta ishlash uchun barcha operatsiyalarni bajaradi.

Avtomatlashtirilgan axborot tizimlari axborotni qayta ishlash jarayonida insoniy va texnik vositalarni o'z ichiga oladi. Zamonaviy talqinda «axborot tizimi» atamasi, albatta, «axborot tizimi» atamasiga kiritilgan. Avtomatlashtirilgan axborot tizimlari, ularning boshqaruv jarayonlarini tashkil etishda keng qo'llanilishini hisobga olgan holda, har xil modifikatsiyalari mavjud va ular, masalan, axborotdan foydalanishning mazmuni va dastur ko'lami bo'yicha tasniflanishi mumkin.

Misol 1.1. Bordro ma'lumot tizimida buxgalterning roli manba ma'lumotlarini belgilashdan iborat. Axborot tizimi ularni oldindan ma'lum algoritmgga asoslanib, natijada olingan ma'lumotlarni printerda chop etilgan ariza shaklida ishlab chiqaradi.

Axborotdan foydalanish xususiyatiga ko'ra tasniflash. *Axborotni qidirish* tizimlari murakkab ma'lumotlar almashinuvisiz (kutubxonada, temir yo'llarda va aviakompaniyalarda axborotni qidirish tizimidan) foydalanuvchi talabiga ma'lumotlarni kiritish, tizimlashtirish, saqlash va etkazib berishni ta'minlaydi.

Axborotni hal etish tizimlari barcha axborotni qayta ishlash operatsiyalarini muayyan algoritmgga muvofiq amalga oshiradi. Ularning ichida, hosil bo'lgan natija ma'lumotlarining qaror qabul qilish jarayoniga ta'siri bo'yicha tasniflash va ikkita sinfni - nazorat va maslahat tizimlarini ajratib ko'rsatish mumkin.

Tekshirish axborot tizimlari o'zlari qaror qabul qiladigan ma'lumotni ishlab chiqaradi. Ushbu tizimlar hisoblangan tabiat muammolari va katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash bilan tavsiflanadi. Masalan, ishlab chiqarishni operatsion rejalashtirish tizimi, buxgalteriya tizimi.

Maslahatchi axborot tizimlari inson tomonidan hisobga olinadigan va darhol aniq bir qator tadbirlarni amalga oshirmayotgan ma'lumotlarni ishlab

chiqaradi. Ushbu tizimlar yuqori darajadagi razvedka xizmatiga ega, chunki ular ma'lumotlardan ko'ra ma'lumotni qayta ishlash bilan tavsiflanadi.

1.2-misol. Bemorni tashxislash va davolash usullarini aniqlash uchun tibbiy axborot tizimlari mavjud. Shifokor olingan ma'lumotni hisobga olishi mumkin, ammo tavsiya etilgan tizimga nisbatan boshqa echim taklif qiladi.

Vaziyatni tasniflash. Tashkiliy boshqaruv axborot tizimlari boshqaruv funksiyalarini avtomatlashtirish uchun mo'ljallangan. Ushbu tizimlar sinfining keng ko'lamda qo'llanilishi va xilma-xilligini hisobga olgan holda, ko'pincha har qanday axborot tizimlari ushbu talqinda aniq tushuniladi. Bu sinf sanoat korxonalarini va nodavlat sanoat korxonalarini uchun axborot tizimlari boshqaruvini o'z ichiga oladi: mehmonxonalar, banklar, savdo firmalari va hokazo.

Axborotni boshqarish tizimlari ishlab chiqarish xodimlari vazifalarini avtomatlashtirishga xizmat qiladi. Ular metallurgiya va mashinasozlik sanoatida texnologik jarayonni saqlab turish uchun ishlab chiqarish liniyalarini tashkil qilish, mikrosxemalar ishlab chiqarish, montaj qilishda keng qo'llaniladi.

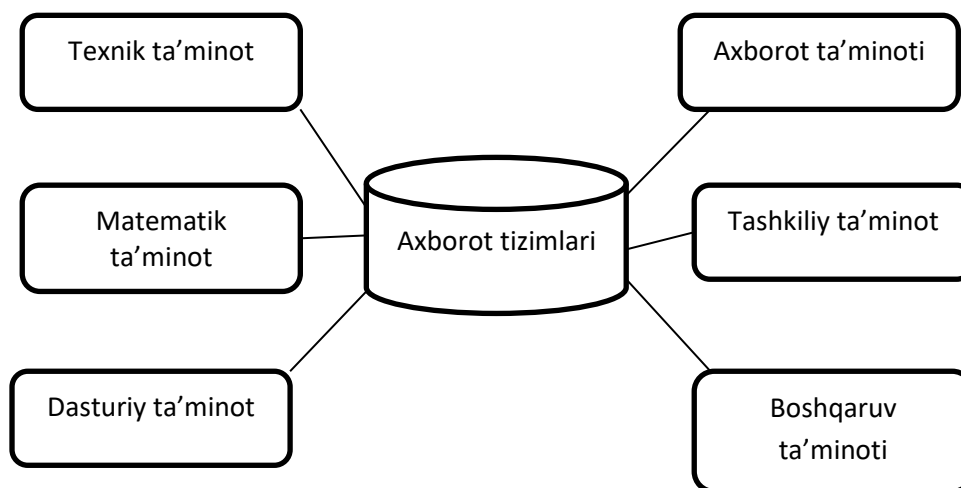
Kompyuter qo'llab-quvvatlanadigan dizayn axborot tizimlari yangi texnika yoki texnologiyalarni ishlab chiqishda loyihalashtirish bo'yicha muhandislar, dizaynerlar, me'morlar va dizaynerlarning vazifalarini avtomatlashtirish uchun mo'ljallangan. Ushbu tizimlarning asosiy funksiyalari quyidagilardan iborat: muhandislik hisoblari, grafik hujjatlar (chizmalar, diagrammalar, rejalar) yaratish, loyiha hujjatlarini yaratish, loyihalashtirilgan ob'ektlarni modellashtirish.

Integral (korporativ) axborot tizimlari kompaniyaning barcha funksiyalarini avtomatlashtirish va ishlarning butun tsiklini dizayndan marketingga o'tkazish uchun ishlatiladi. Bunday tizimlarni yaratish juda murakkabdir, chunki asosiy maqsad nuqtai nazaridan tizimli yondashishni talab qiladi, masalan, foyda olish, savdo bozorini fath qilish va hk. Bunday yondashuv kompaniyaning tuzilmasida sezilarli o'zgarishlarga olib kelishi mumkin, bu har bir menejer tomonidan hal etilmaydi.

1.2§. Axborot tizimining umumiy strukturasi ishlab chiqish va yaratish

Axborot tizimining tuzilishi - uning kichik tizimlari deb ataladigan alohida qismlar to'plami. *Ichki tizim*, ba'zi xususiyatlarga ko'ra ajratilgan tizimning bir qismidir.

Axborot tizimining umumiy tuzilishi ilovalarning ko'lamidan qat'i nazar, quyi tizimlar majmuasi sifatida ko'rib chiqilishi mumkin. Bu holatda ular tasniflashning strukturaviy xususiyati haqida gapiradilar, va quyi tizimlarni ta'minlash deyiladi. Shunday qilib, har qanday axborot tizimining tuzilishi qo'llab-quvvatlovchi kichik tizimlar majmuasi bilan ifodalanishi mumkin (1.2.1-rasm).

1.2.1-rasm. Axborot tizimining tuzilishi

Qo'llab-quvvatlaydigan quyi tizimlar orasida axborot, texnik, matematik, dasturiy ta'minot, tashkiliy-huquqiy yordam ko'pincha farqlanadi.

Axborotni qo'llab-quvvatlash bo'yicha quyi tizimning maqsadi - boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun ishonchli axborotni o'z vaqtida shakllantirish va berish.

Axborotni qo'llab-quvvatlash - axborotni klassifikatsiya qilish va kodlashning yagona tizimi, birlashtirilgan hujjatlar tizimini, tashkilotda aylanayotgan axborot oqim sxemalarini, shuningdek ma'lumotlar bazasini yaratish metodikasini.

Birlashtirilgan hujjatlar tizimi davlat, respublika, tarmoq va mintaqaviy darajada yaratilgan. Asosiy maqsad ijtimoiy ishlab chiqarishning turli sohalari ko'rsatkichlarini taqqoslashni ta'minlashdan iborat. Talablar belgilanadigan standartlar ishlab chiqilgan:

- birlashtirilgan hujjatlar tizimlariga;
- boshqaruvning turli darajadagi hujjatlarining yagona shakllariga;
- detallar va ko'rsatkichlar tuzilishiga va tuzilishiga;
- hujjatlarning yagona shakllarini joriy etish, yuritish va ro'yxatga olish tartibi.

Biroq, yagona hujjatlashtirilgan tizim mavjudligiga qaramasdan, ko'pchilik tashkilotlarning tekshiruvi doimiy ravishda bir qator odatiy kamchiliklarni aniqlaydi:

- qo'lda ishlov berish uchun juda katta miqdordagi hujjatlar;
- bir xil ko'rsatkichlar ko'pincha turli hujjatlarda takrorlanadi;
- ko'plab hujjatlar bilan ishlaydigan mutaxassislar tezkor muammolarni hal qilish bo'yicha mutaxassislarni chalg'itadi;
- yaratilgan, lekin ishlatilmaydigan ko'rsatkichlar mavjud.

Shuning uchun, bu kamchiliklarni bartaraf etish axborot yordamini tashkil etish vazifalaridan biridir.

Axborot o'simlari diagrammalari axborot o'simlarini va ularning hajmlarini, birlamchi axborotni chişarish joylarini va chişish ma'lumotidan foydalanishning marshrutlarini aks ettiradi. Bunday sxemalar tuzilishini tahlil qilib, butun boshqaruv tizimini takomillashtirish uchun chora-tadbirlar ishlab chiqilishi mumkin [12].

Eng oddiy ma'lumotlar oqimining diagrammasiga misol sifatida biz ofis nusxasini topshirishning barcha bosqichlarini aks ettiruvchi yoki ishchining ishga qabul qilish ma'lumotlar bazasiga yozishni o'z ichiga olgan diagramma - yaratilgan paytdan boshlab ishga tushirish uchun buyurtma berishga ko'chirishimiz mumkin.

Ma'lumotlar hajmini aniqlash va batafsil tahlil qilish imkonini beradigan axborot oqimlarining diagrammalarini yaratish quyidagilarni ta'minlaydi:

- ikki nusxadagi va foydalanilmagan axborotni chiqarib tashlash;
- tasniflash va axborotni oqilona taqdim etish.

Shu bilan birga, axborot oqimlarining nazorat darajalari bilan o'zaro aloqadorligi batafsil ko'rib chiqilishi kerak (2.7-rasmga qarang). Boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun qanday ko'rsatkichlar zarurligini aniqlab olish kerak, va bular yo'q. Har bir ijrochi faqat foydalanadigan ma'lumotni olishlari kerak.

Ma'lumotlar bazasini yaratish metodologiyasi ularning dizayndagi nazariy asoslariga asoslangan. Uslubiy tushunchani tushunish uchun biz uning asosiy g'oyalarini amalda tatbiq etilayotgan ikki bosqichda shakllantiramiz:

1 – bosqich. Kompaniyaning barcha funktsional birliklarini tekshirish uchun:

- faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini va tuzilishini tushunish;
- axborot oqimlarining sxemasini yaratish;
- mavjud ish oqimini tahlil qilish;
- axborot ob'ektlarini va ularning xususiyatlarini va maqsadini tavsiflaydigan batafsil ma'lumotlarni (parametrlarni, xususiyatlarni) aniqlash.

2-bosqich. 1-bosqichda o'rganilgan maydon uchun kontseptual axborot va mantiqiy ma'lumot modeli qurilishi. Ushbu modelda ob'ektlar va ularning detallari o'rtasidagi barcha aloqalar o'rnatilishi va optimallashtirilishi kerak. Axborot-mantiqiy model - ma'lumotlar bazasini yaratish uchun asosdir.

Axborot ko'makini yaratish uchun:

- tashkilotning butun boshqaruv tizimining maqsadlari, vazifalari va funksiyalarini aniq tushunish;
- Axborot oqimlarining diagrammalar shaklida tahlil qilish uchun taqdim etilayotgan boshqaruvning turli darajalarida uning paydo bo'lish paytidan boshlab ma'lumotlarning harakatini aniqlash;
- ish yuritish tizimini takomillashtirish;
- tasnifi va kodlash tizimining mavjudligi va ulardan foydalanish;
- axborotni o'zaro bog'lanishini aks ettiruvchi kontseptual axborot va mantiqiy modellarni yaratish metodologiyasiga ega bo'lish;

- zamonaviy texnika bilan ta'minlanishni talab qiladigan mashinasozlik korxonalarini to'g'risidagi ma'lumotlar fayllarini yaratish.

Texnik ta'minot - axborot tizimining ishlashi uchun mo'ljallangan texnik vositalar to'plami, shuningdek ushbu ob'ektlarning tegishli hujjatlari va texnologik jarayon.

Texnik vositalar majmuasi :

- har qanday modeldagi kompyuterlar;
- ma'lumotlarni to'plash, saqlash, qayta ishlash, uzatish va chiqarish qurilmalari;
- ma'lumotlar uzatish qurilmalari va aloqa liniyalari;
- ofis uskunalari va avtomatlashtirilgan axborotni qidirish qurilmalari;
- operatsion materiallar va boshqalar.

Hujjatlar texnik vositalarni oldindan tanlab olish, ulardan foydalanishni tashkil etish, ma'lumotlarni qayta ishlash texnologik jarayonini, texnologik jihozlarni o'z ichiga oladi. Hujjatlarni uchta guruhga bo'lish mumkin:

- butun jahon miqyosida, shu jumladan, texnik va texnologik yordam ko'rsatish bo'yicha davlat va sanoat standartlari;
- ixtisoslashtirilgan texnik ko'makni rivojlantirishning barcha bosqichlarida texnikani o'z ichiga oladi;
- texnik yordam bo'yicha hisob-kitoblarni amalga oshirishda foydalanilgan.

Bugungi kunda texnik yordamni tashkil etishning ikkita asosiy shakli mavjud (texnik vositalardan foydalanish shakllari): markazlashtirilgan va qisman yoki to'liq markazlashmagan.

Markazlashtirilgan texnik yordam yirik kompyuterlar va kompyuter markazlarining axborot tizimlaridan foydalanishga asoslangan.

Texnik vositalarni markazlashtirmaslik to'g'ridan-to'g'ri ish joyidagi shaxsiy kompyuterlarda funktsional quyi tizimlarni amalga oshirishni o'z ichiga oladi.

Ko'rinib turibdiki, *qisman markazsizlashtirilgan* yondashuv umid beruvchi yondashuv sifatida qaralishi kerak - shaxsiy kompyuterlardan iborat tarqalgan

tarmoqlar bazasida texnik qo'llab-quvvatlashni tashkil etish va har qanday funktsional quyi tizimlar uchun umumiy ma'lumotlar bazalarini saqlash uchun asosiy vosita.

Matematik va dasturiy - axborot tizimining maqsad va vazifalarini amalga oshirish uchun matematik usullar, modellar, algoritmlar va dasturlar, shuningdek, texnik vositalar majmuasining normal ishlashi.

Dastur quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- boshqaruv jarayonlarini modellashtirish vositalari;
- Odatdagi boshqaruv vazifalari;
- matematik dasturlash usullari, matematik statistika, quyosh nazariyasi va boshqalar.

tuzilishi *dasturiy* tizimi-keng ta'minlash va maxsus dasturiy ta'minot va texnik hujjatlarni o'z ichiga oladi.

Uchun *tizim* dasturiy dasturlari murakkab, foydalanuvchi yo'naltirilgan va tipik Ma'lumotlarni ishlash vazifalarni hal qilish uchun mo'ljallangan. Ular kompyuterlarning funktsional imkoniyatlarini kengaytirish, ma'lumotlarni qayta ishlashni nazorat qilish va boshqarishda xizmat qiladi.

Maxsus dasturiy ta'minot - muayyan axborot tizimini yaratishda ishlab chiqilgan dasturlar majmui. U haqiqiy ob'ektning ishlashini aks ettiruvchi turli darajadagi malakali modellarni ishlab chiqadigan dastur paketlaridan (PPP) iborat.

Dasturiy ta'minotni ishlab chiqish uchun *texnik hujjatlarda* vazifalarning tavsifi, algoritmlashtirish vazifasi, muammoning iqtisodiy-matematik modeli, test holatlari bo'lishi kerak.

Tashkiliy jihatdan qo'llab-quvvatlash - xodimlarning texnik vositalar bilan va axborot tizimini ishlab chiqish va boshqarish jarayonida o'zaro ta'sirini tartibga soluvchi usullar va vositalar to'plami.

Tashkiliy ko'mak quyidagi vazifalarni amalga oshiradi:

- ATni ishlatadigan tashkilotning mavjud boshqaruv tizimini tahlil qilish va avtomatlashtirilgan vazifalarni aniqlash;

- kompyuterda echimlarni tayyorlash bo'yicha vazifalarni tayyorlash, shu jumladan IPni ishlab chiqish uchun texnik topshirish shartlari va IP samaradorligi bo'yicha texnik-iqtisodiy asoslash;

- tashkilotning tarkibi va tarkibi bo'yicha boshqaruv qarorlar ishlab chiqish, boshqaruv tizimining samaradorligini oshirishga qaratilgan muammolarni hal qilish metodologiyasi.

Boshqaruv ta'minot bu, axborot olish, uni konvertatsiya qilish va undan foydalanish tartibini belgilovchi axborot tizimlarini yaratish, huquqiy maqomi va faoliyat yuritishini belgilovchi huquqiy normalarning to'plamidir.

Huquqiy xavfsizlikning asosiy maqsadi qonun ustuvorligini mustahkamlashdan iborat. Huquqiy asosga qonunlar, farmonlar, davlat organlarining qarorlari, vazirliklar, idoralar, tashkilotlar, mahalliy davlat hokimiyati organlarining buyruqlari, ko'rsatmalari va boshqa normativ hujjatlar kiradi. Huquqiy yordam ko'rsatishda har qanday axborot tizimining faoliyatini boshqaruvchi umumiy qism va muayyan tizimning faoliyatini boshqaruvchi mahalliy qismni ajratish mumkin [5].

Axborot tizimining rivojlanish bosqichlarini huquqiy qo'llab-quvvatlash ishlab chiquvchi va mijoz o'rtasida shartnoma munosabatlari va shartnomadan chetga chiqishni huquqiy tartibga solish bilan bog'liq qoidalarni o'z ichiga oladi.

Axborot tizimining faoliyat ko'rsatish bosqichlarini huquqiy qo'llab-quvvatlashga quyidagilar kiradi:

- axborot tizimi holati;
- xodimlarning huquqlari, burchlari va majburiyatlari;
- muayyan turdagi boshqaruv jarayonlarining huquqiy qoidalari;
- axborotni yaratish va ulardan foydalanish tartibi va boshq.

II BOB. ZAMONAVIY WEB SAYT YARATISHNING ZAMONAVIY PLATFORMALARI VA SAYT YARATISH TEXNOLOGIYASINIG DASTURIY TA'MINOTI

2.1. Axborot tizimini web interfeysini yaratishda tizim karkasini va ma'lumotlar bazasini loyihalashning dasturiy ta'minotlari

Bugungi kunda zamonaviy inertaktiv web saytlarni yaratish texnologiyalri 3 ta yo'nalishga ajratiladi. Demak, bu yo'nalishlarni bosqichma bosqich ko'rib chiqamiz.

Birinchi yo'nalish texnologiyasi bu – saytlarni noldan o'z qo'limiz bilan yaratish bo'lib bu yo'nalishning yutuqlari va kamchilklari haqida to'xtalib o'tamiz.

Yutuqlari:

- *Foydalanuvchiga web saytlarni yaratishda kerak bo'ladigan texnologiyalrni ya'ni HTML, CSS agar sayt dinamik ko'rinishda bo'lsa internet ma'lumotlar bazasi MySQL ni o'rganib olish imkoniyatini beradi.*
- *Web saytlarni o'z qulingiz bilan bajarish natijasida siz saytni qanday tuzilganligi haqida 100% ma'lumotga ega bo'lasiz bu esa saytga qo'shimchalar kiritish va o'zgartirishlarni tezlik bilan malga oshira olasiz.*
- *O'z kuchingiz bilan yaratilgan sayt saytning ishlashligi uchun kerakli elementlardan tashkil topganligi sababli serverda yuklanish jarayoning tezligini ta'minlanishi.*

Kamchilklari:

- *Saytlarni yaratishni o'rganish uchun va sayt yaratish jarayonidagi xatoliklar bilan ishlash uchun ko'p vaqt sarflanishi.*
- *Funksionallikni chekanganligi(masalan, saytlar uchun ro'yxatdan o'tkazish, elektron pochta, forumlarni yaratishning qiyinligi).*

- *Tizim xavfsizligini ta'minlashning kamchiklari.*
- *Yaratilgan web saytni va ma'lumotlar bazasini hosting serverga joylashtirish va local serverni ishlata olish .*

Ikkinchi yo'nalish texnologiyasi - Web saytlarni yartishga buyurtma berish bu yo'nalishda yaratilayotgan saytlarning yutuqlari haqida gapiradigan bo'lsak bular:

Yutuqlari:

- *Sifatli va chiroyli ko'rinishdagi dizayn albatta bu foydalanuchi shartiga ko'ra professional darajadagi mutaxassis yaratadigan sayt hisoblanadi.*
- *Yuqori darajadagi xavfsizlik bu ham professional mutaxassis tomonidan yaratiladi.*

Kamchiliklari:

- *Qimmatliligi.*
- *Sayt qanday tashkil qilinganligining bilmaslilik bu esa saytga birorta bir o'zgartirishni amalgam oshirish uchun yana sayt yaratuvchisiga murojaat qilish.*
- *Texnik vazifalarni tashkil etilishining qiyinligi.*

Uchinchi yo'nalish texnologiyasi - Universal CMS tizimlarini o'rganish bu yo'nalishda saytlar yaratishning yutuq va kamchiliklarini ko'rib chiqamiz.

Yutuqlari:

- *Web saytni yaratishda HTML va CSS texnologiyalarining boshlang'ich tushunchalarini bilish kifoya ekanligi.*
- *Saytlarni yaratishning tezkorligi.*
- *Saytning imkoniyatlarini kengaytirishning osonligi va qo'layligi.*
- *Tayyor professional shablonlarni tanlash imkoniyatining kattaligi.*
- *Xavfsizlikninig yuqori darajaliligi.*

Kamchiliklari:

- *CMS tizimda o'rganish va unda ishlashga ketadigan vaqtning yo'qotilishi (bir martdagi holat).*

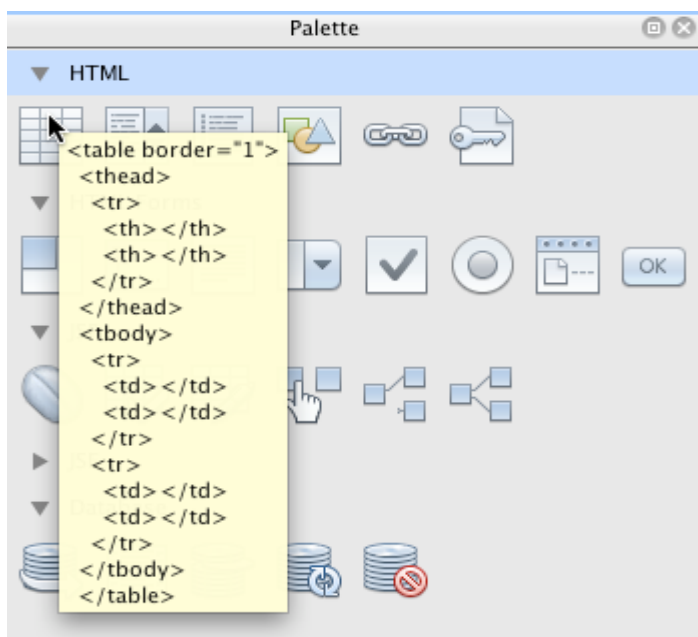
- *Lokal serverda ishlashni bilishlikning zarurligi(chunki unda ma'lumotlar bazasi bilan ishlashligi uchun).*
- *CMS da yozilgan sayt qo'lda yozilgan saytga nisbatan serverda yuklanishining "sekinligi"(chunki bu tizimda ma'lumotlar bazasiga murojaat jarayonlari, qo'shimcha kengaytirishlar va foydalanilayotgan resurslarning ko'pligi).*

Web-interfeyslarni tayyorlash. Ikkala sahifada tuzilgan ma'lumotlarni ko'rish uchun HTML jadvalidan foydalaniladi. Ushbu bo'lim shuningdek, har ikki sahifaning ko'rinishini yaxshilaydigan uslublar jadvalini yaratish jarayonini ham muhokama qiladi.

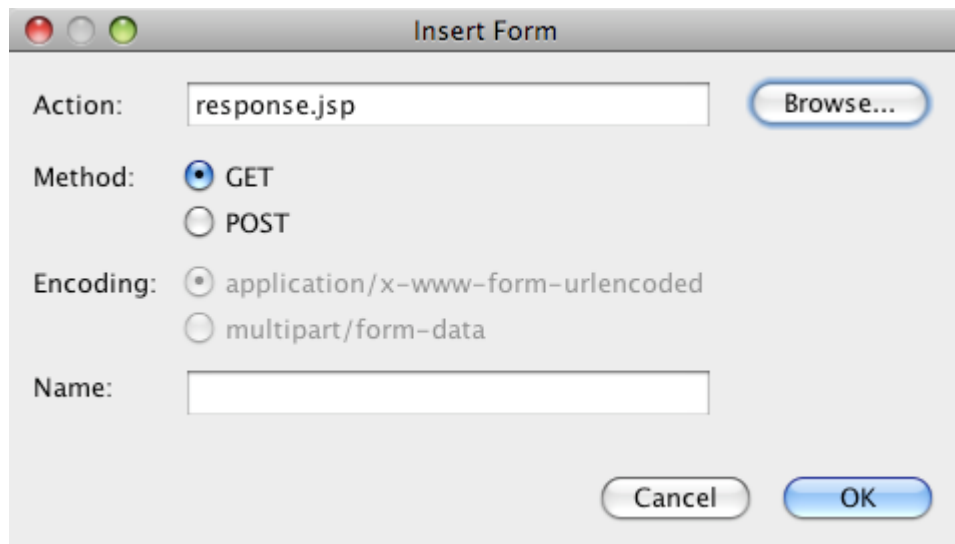
- Xush kelibsiz sahifasini moslashtiring;
- Javoblar sahifasini yaratish;
- Uslub varag'i yaratish;

Xush kelibsiz sahifani moslashtiring

Sahifaning index.jspmuharririda ochiq ekanligiga ishonch hosil qiling . Agar fayl allaqachon ochiq bo'lsa, index.jsployihalar oynasida IFPWAFCAD loyihasining web-sahifalari tuguniga ikki marta bosing [5].

2.1.1-rasm.

2.1.2-rasm.

Teglar orasida `<form>` quyidagi tarkibni kiriting (yangi tarkib **quyuq** rangda ta'kidlangan):

```
<tr>
<td>
<form action = "response.jsp">
<strong> Mavzuni tanlang: </ strong>
</ form>
</ td>
</ tr>
```

Qo'shilgan kontentdan so'ng bo'sh satr qo'shish uchun Enter ni bosib, keyin "Ro'yxat qo'shish" dialogini ochish uchun paletda "Ro'yxat" ni ikki marta cherting.

Kiritish ro'yxati muloqot oynasidagi, `subject_idmatn` qutisi nomini kiriting va OK tugmasini bosib. E'tibor berib, ochiladigan ro'yxatning kod pasporti forma qo'shiladi.

Ochiq ro'yxat uchun parametrlar soni muhim emas. Keyinchalik ushbu qo'llanmada "Mavzu" ma'lumotlar bazasi jadvalidan olingan ma'lumotlar asosida dinamik yaratish uchun JSTL teglarini qo'shib ko'rasiz [6].

Taqdim etilgan tugma elementini () qo'shilgan ochilgan ro'yxatdan so'ng darhol nuqtaga qo'shing. Buni amalga oshirish uchun "Palet" oynasini ishlatishingiz yoki oldingi bosqichda ko'rsatilgandek tartibga soluvchi

qo'shimchani chaqirishingiz mumkin. Qo'shish tugmachasi dialog oynasidagi, Imzo va Od matn qutilariga yozing Отправить va OK tugmasini bosning.

Kodni formatlashtirish uchun muharrirchani o'ng tugmasini bosning va Formatlash (Alt Shift-F, Mac-da Ctrl-Shift-F) -ni tanlang. Kod avtomatik tarzda formatlanadi va hozir shunday bo'lishi kerak:

```
<body>
```

```
<h2> <strong> IFPWAFCAD </strong> ga xush kelibsiz
```

```
Professional Pehlivanlar Maslahat va Taraqqiyot Jamiyati!
```

```
</h2>
```

```
<table border = "0">
```

```
<thead>
```

```
<tr>
```

```
<IF> IFPWAFCAD keng doiradagi masalalarni maslahatlashadi. </th>
```

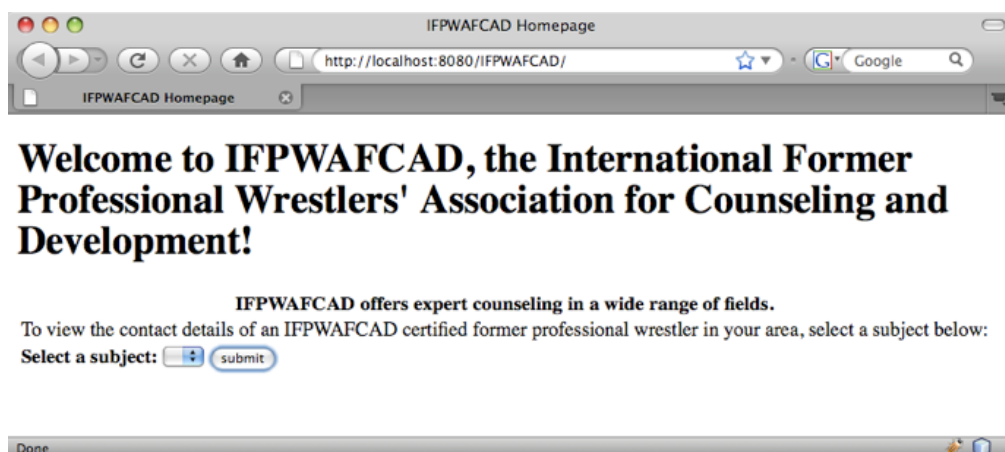
```
</tr>
```

```
</thead>
```

```
<tbody>
```

```
<tr>
```

Ushbu sahifani brauzerda ko'rish uchun muharrirdan o'ng tugmasini bosning va "Faylni ishga tushirish" -ni tanlang (Shift-F6; Mac-da Fn-Shift-F6). Shundan so'ng, JSP sahifasi avtomatik tarzda tuziladi va serverga o'rnatiladi. Standart brauzer ochiladi va u sahifani joylashtirilgan joydan ko'rsatadi.

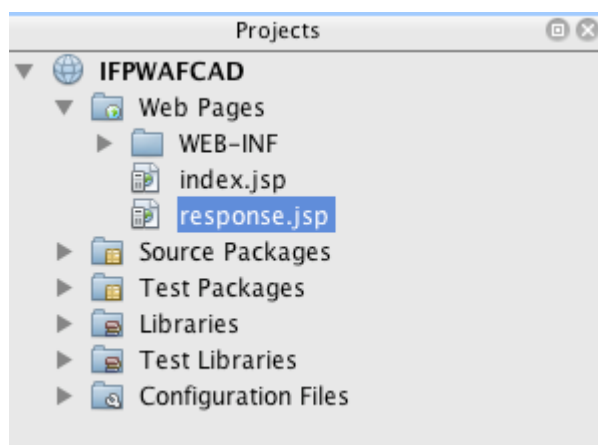
2.1.3-rasm

Javoblar sahifasini yaratish. Sahifaning interfeysini tayyorlash uchun response.jspavval loyihada fayl yaratishingiz kerak. JSP texnologiyasi yordamida sahifada aks ettirilgan tarkibning dinamik tarzda yaratilganligiga e'tibor bering. Shuning uchun, keyingi bosqichlarda, *joyshom* qo'shishingiz kerak bo'ladi, keyinchalik JSP kodi bilan almashtiriladi.

Loyihalar oynasida IFPWAFCAD loyiha tugunini o'ng tugmasini bosib va Yangi> JSP-ni tanlang. Yangi JSP Fayl dialog oynasi ochiladi.

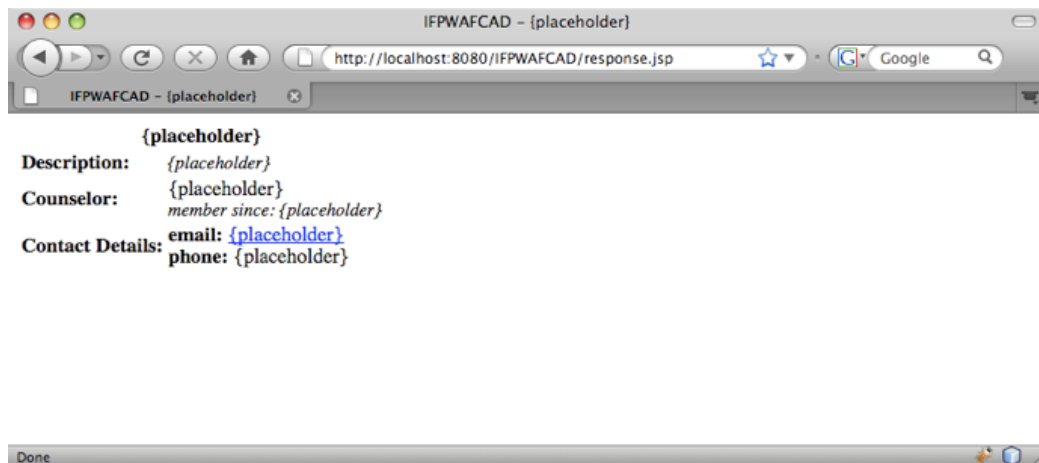
"JSP fayl nomi" maydoniga kiring response. Web-sahifalar katalogi hozirgi vaqtda Manzil maydoni uchun tanlanganligini, ya'ni faylning loyiha katalogida yaratilishini bildirganligini unutmang web. Bu xush kelibsiz sahifasi bilan bir xil index.jsp.

Qolgan standartlarni qabul qiling va Finish tugmasini bosib. Tahrirlovchisi yangi sahifa shabloni hosil qiladi va ochadi response.jsp. Yangi JSP tugunlari, shuningdek, loyihalar oynasida Web-sahifalar katalogida ham ko'rsatiladi.

2.1.4-rasm.

Ushbu sahifani brauzerda ko'rish uchun muharrirdan o'ng tugmasini bosib va "Faylni ishga tushirish"ni tanlang (Shift-F6; Mac-da Fn-Shift-F6). GlassFish serveridagi sahifani yaratish va joylashtirish amalga oshiriladi va keyin standart brauzerda ochiladi.

2.1.5-rasm.

Web-interfeysdagi ko'rinishni kengaytirish uchun oddiy uslublar jadvalini yarating. Bu yozuvning bilan ishlayotgan, uslubi qoidalariga va HTML-sahifalar tegishli elementlar ularning ta'siri haqida bilimga ega, deb ta'kidlaydi index.jspva response.jsp.

 IDE asosiy asboblar panelidagi Yangi fayl tugmasini () bosish orqali Yangi fayl ustasini oching. "Web" toifasini tanlang, so'ngra "Kaskadli stil sahifasini" ni tanlang va "Keyingi" ni bosing.

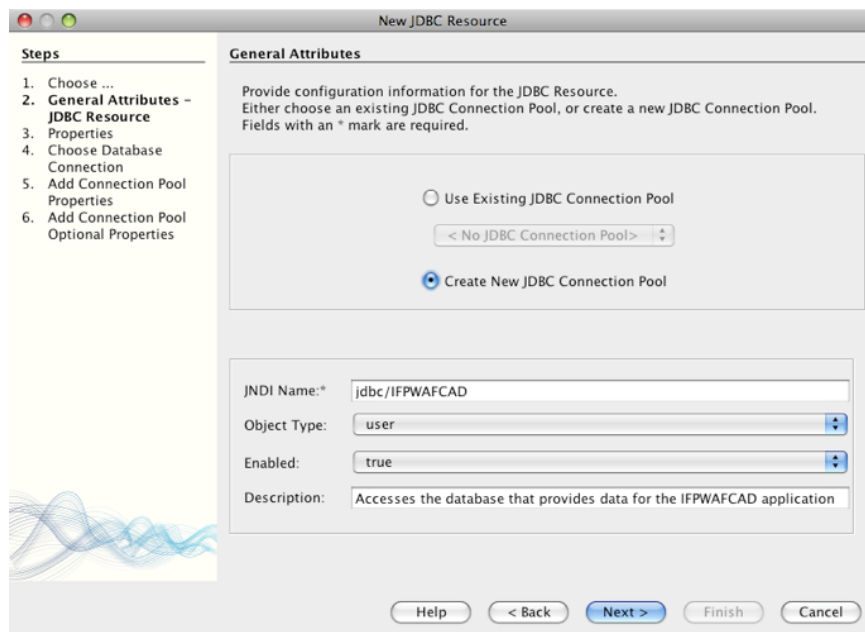
Uslub varag'i uchun index.jspva response.jsp. Ikkala sahifada teglar orasida quyidagi qatorni qo'shing <head>:

```
<link rel = "stylesheet" type = "matn / CSS" href = "style.css">
```

Tahrirlovchida ochilgan fayllar orasida tez o'tish uchun CTRL + TAB tugmalarini bosing va kerakli faylni tanlang.

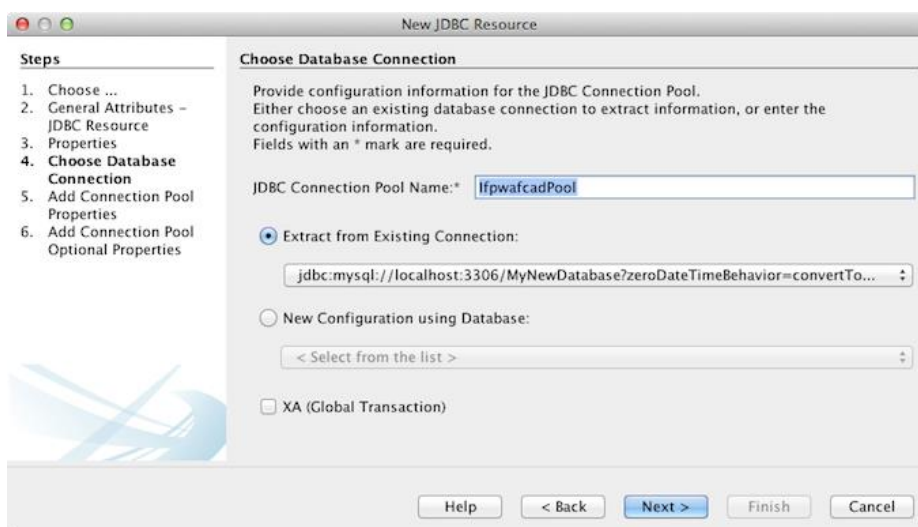
Dasturlar va ma'lumotlar bazalari o'rtasida ma'lumotlar almashinuvini tayyorlash. Server va ma'lumotlar bazasi o'rtasida ulanishni amalga oshirishning eng samarali usuli - ma'lumotlar bazasi *havolasini o'rnatish*. Har bir mijoz so'roviga yangi ulanishni yaratish, ko'pincha doimo ko'p so'rovlarni qabul qiladigan ilovalar uchun juda ko'p vaqt talab qilishi mumkin. Bunga yo'l qo'ymaslik uchun ulanishlar havzasi sifatida tashkil etilgan ko'pgina aloqalar yaratiladi va saqlanadi. Dastur ma'lumotlariga kirishni talab qiluvchi kiruvchi so'rovlar hovuzdan allaqachon yaratilgan ulanishdan foydalanadi. Xuddi shunday, so'rov tugallanganda, aloqa o'chirilmaydi, lekin havuzga qaytadi [4,6].

Ma'lumot manbai va server uchun havola pulining tayyorlangandan so'ng, dasturda ma'lumot manbasini ishlatish yoki yo'qligini aniqlash kerak. Odatda, bu dasturni tarqatuvchi identifikatorida buning uchun bitta kirish yaratiladi web.xml. Nihoyat, ma'lumotlar bazasi haydovchi serveri (JDBC MySQL ulagichi / J) uchun mavjudligini tekshirishingiz kerak.

2.1.6-rasm.

JDBC ma'lumotlar manbai [JNDI](#) foydalanadi . JNDI API barcha ilovalar uchun ma'lumot manbalarini topishga va ulardan foydalanishga imkon beradi. Qo'shimcha ma'lumot olish uchun [JND Tutorial](#)- ga qarang .

2.1.7-rasm.

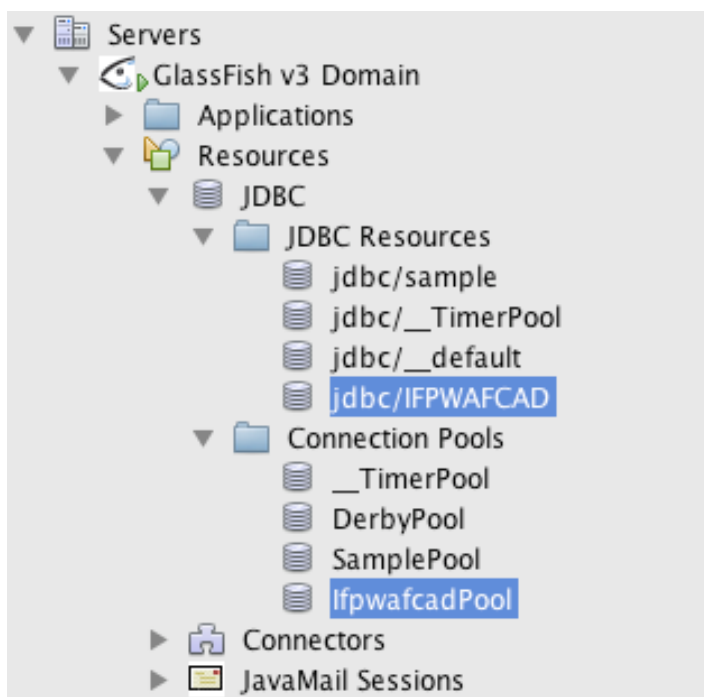
"Finish" tugmasini bosing. Resurs xizmatchilari *glassfish-resources.xml* ma'lumotlar manbai va ko'rsatilgan havola pulining uchun yozuvlarni o'z ichiga olgan fayl yaratadi .

"Loyihalar" oynasida *glassfish-resources.xml* "Server resurslari" tugun daraxti ichida yaratilgan uni ochishingiz mumkin . Teglardagi <resources> ma'lumotlar manbai va ulanish havzasi oldindan belgilangan qiymatlarni o'z ichiga olgan deb e'lon qilinganligiga e'tibor bering .

GlassFish serverida yangi ma'lumotlar manbai va havola pulining ro'yxatga olinganligini tasdiqlash uchun loyihani serverga tarqatib, IDE ning Xizmatlar oynasida resurslarni ajratishingiz mumkin.

Loyihalar oynasida IFPWAFCAD loyiha tugunini o'ng tugmasini bosing va Dağıtım'ı tanlang. Agar server oldin bajarilmasa, server ishga tushadi va loyiha ushbu serverda to'planadi va tarqatiladi.

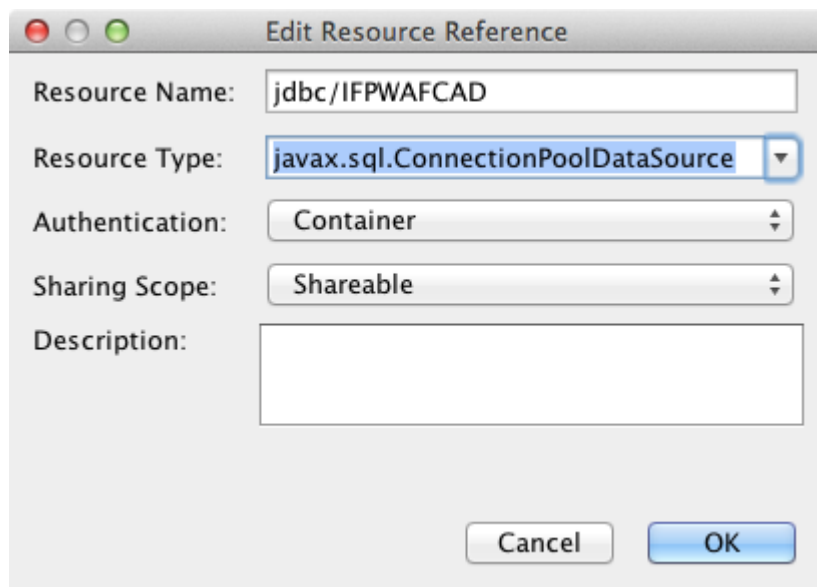
Xizmatlar oynasini oching (Makintosh tizimida CTRL + 5 & # 8984 + 5) va Servers> GlassFish> Resurslar> JDBC> JDBC ulanish resurslari va hovuzlar tugunlarini ochish. Yangi ma'lumotlar manbai va havola havuzunun endi ko'rsatilishini tekshiring:

2.1.8-rasm.

Ma'lumot manbaiga dasturdan kirish. Web-ilovada yaratgan JDBC resursiga havola yaratishingiz kerak. Buni amalga oshirish uchun ilovaning tarqatuvchi identifikatoriga kirishni yaratishingiz mumkin web.xml.

"Tavsif" maydon ixtiyoriy, lekin masalan, resurs bir inson-o'qib tavsifi qo'shishingiz mumkin.

2.1.9-rasm.

Yangi resurs endi "Resurslarga havolalar" sarlavhasida berilgan.

web.xmlResurs faylga qo'shilganligiga ishonch hosil qilish uchun , muharriri ekranining yuqori qismidagi "Resurs kodi" yorlig'iga o'ting. Quyidagi < resource-ref> teglar endi kodga kiritilganligiga e'tibor bering .

```
<resource-ref>
```

```
  <description> IFPWAFCAD dastur uchun ma'lumotlar bazasi </
description>
```

```
  <res-ref-name> jdbc / IFPWAFCAD </ rad-ref-name> deb yozing
```

```
  <res-type> javax.sql.ConnectionPoolDataSource </ res-type> ni tanlang
```

```
  <res-auth> konteyner </ res-auth>
```

```
  <res-ulashish-tortib olsa> Shareable </ res-sharing-scope>
```

```
</ resource-ref>
```

Ma'lumotlar bazasi drayveri jar faylini serverga qo'shish

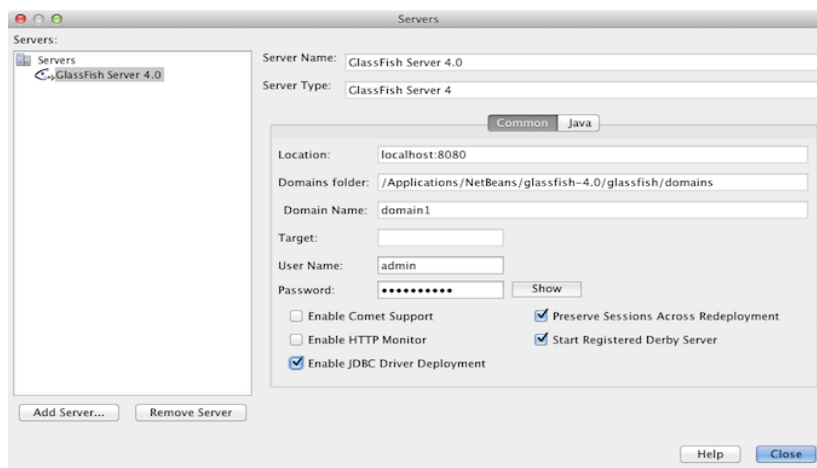
Ma'lumotlar bazasi drayverini JAR fayli qo'shilishi ma'lumotlar bazasi bilan server shovqinni ta'minlash uchun zarur bo'lgan keyingi qadamdir. Ma'lumotlar

bazasi drayverini o'rnatish katalogini joylashtirishingiz va faylni mysql-connector-java-5.1.6.x-bin.jar drayver ildiz katalogidan foydalanadigan serverdagi kutubxona papkasiga nusxalashingiz kerak. Jadvalda serverni boshqarishda serverni boshqarish JAR fayli qo'shiladimi yoki yo'qligini aniqlashi mumkin, agar shunday bo'lmasa, bu avtomatik tarzda amalga oshiriladi.

Buni ko'rsatish uchun, Server menejerini oching ("Asboblar> Servers" ga o'ting). IDE, JDBC drayveri tarqatish ni taqdim etadi. Agar yoqilsa, serverda o'rnatilgan ilovalar uchun drayverlar kerak yoki yo'qligini aniqlash uchun chekni boshqaradi. MySQL-da, agar haydovchi kerak bo'lsa, lekin u nuqson bo'lsa, shu jumladan IDE haydovchi serverdagi tegishli joyga o'rnatiladi.

Server menejeri ochish uchun "Asboblar> Serverlar" ni tanlang. Chap panelda "GlassFish" ni tanlang.

Asosiy oynada, JDBC Driver Deploymentni yoqish-ni tanlang.

2.1.10-rasm.

Server menejerini o'chirmasdan oldin, "Domain Folder" matn qutisida ko'rsatilgan yo'lni yozing. IDEda GlassFish serveriga ulansangiz, ulanish aslida dastur serveri *misolida* amalga oshiriladi. Har bir nusxadagi ilova noyob domenda ishlaydi va "Domen nomi" maydoni ishlatilgan domen serveri nomini ko'rsatadi. Yuqoridagi rasmda ko'rib turganingizdek, haydovchi JAR fayli bo'lishi kerak domain1. GlassFish serverini o'rnatganingizda yaratilgan standart domen.

Server menejeridan chiqish uchun "Yopish" tugmasini bosing.


```
Output
ClassFish v3 Domain * IPFWAFCAD (run)
init:
deps-module-jar:
deps-ear-jar:
deps-jar:
library-inclusion-in-archive:
library-inclusion-in-manifest:
compile:
compile-jsp:
Initializing...
Deploying driver: /Applications/NetBeans/sges-v3/glassfish/domains/domain1/lib/mysql-connector-java-5.1.6-bin.jar
Incrementally deploying IPFWAFCAD
Completed incremental distribution of IPFWAFCAD
Incrementally redeploying IPFWAFCAD
Initializing...
run-deploy:
Browsing: http://localhost:8080/IPFWAFCAD/
run-display-browser:
run:
BUILD SUCCESSFUL (total time: 29 seconds)
```

2.1.11-rasm.

Ko'rib turganingizdek, JB hisobot elementidan foydalanib, siz tezda ma'lumotlar bazasi ulanishini sinab ko'rishingiz va brauzerdagi ma'lumotlar bazasidan jadvalli ma'lumotlarni ko'rishingiz mumkin. Bu prototiplarni yaratishda ayniqsa tavsiya etiladi.

Quyidagi qadamlar, ishlab chiqarilgan kodni ushbu treningda ishlash paytida yuqorida ko'rsatilgan HTML ochiladigan ro'yxatga kiritishni ko'rib chiqadi.

Brauzerda loyihaning xush kelibsiz sahifasini yangilang.

Brauzerdagi ochiladigan ro'yxat hozirda ma'lumotlar bazasidan olingan mavzular nomlarini o'z ichiga olganini unutmang.

Loyihani qayta joylashtirishga hojat yo'q, chunki "Saqlashda kompilyatsiya" funksiyasi (kompilyatsiya bo'yicha kompilyatsiya) sizning loyihangiz uchun sukut bo'yicha yoqilgan. Bu shuni anglatadiki, faylni o'zgartirsangiz va saqlasangiz, u avtomatik ravishda kompilyatsiya qilinadi va joylashtiriladi va butun loyihani qayta kompilyatsiya qilishning hojati yo'q. Saqlash paytida kompilyatsiya funksiyasi "Xususiyatlar" loyihasi oynasida "Derleme" bo'limida o'chirib qo'yilishi mumkin.

response.jsp

Javoblar sahifasida tanlangan mavzu bo'yicha maslahatchi haqida batafsil ma'lumot beriladi. Yaratilgan so'rovda identifikator tanlangan mavzu yozuvidan counselor_idqiymatiga mos keladigan maslahatchi yozuvi bo'lishi kerak counselor_idfk.

Reklamani <%@page ... %>(7-satr) ko'rib chiqing va "Ma'lumotlar bazasi so'rovini kiritish" muloqot oynasini ochish uchun paletda "Ma'lumotlar bazasi so'rovini" ikki marta bosing.

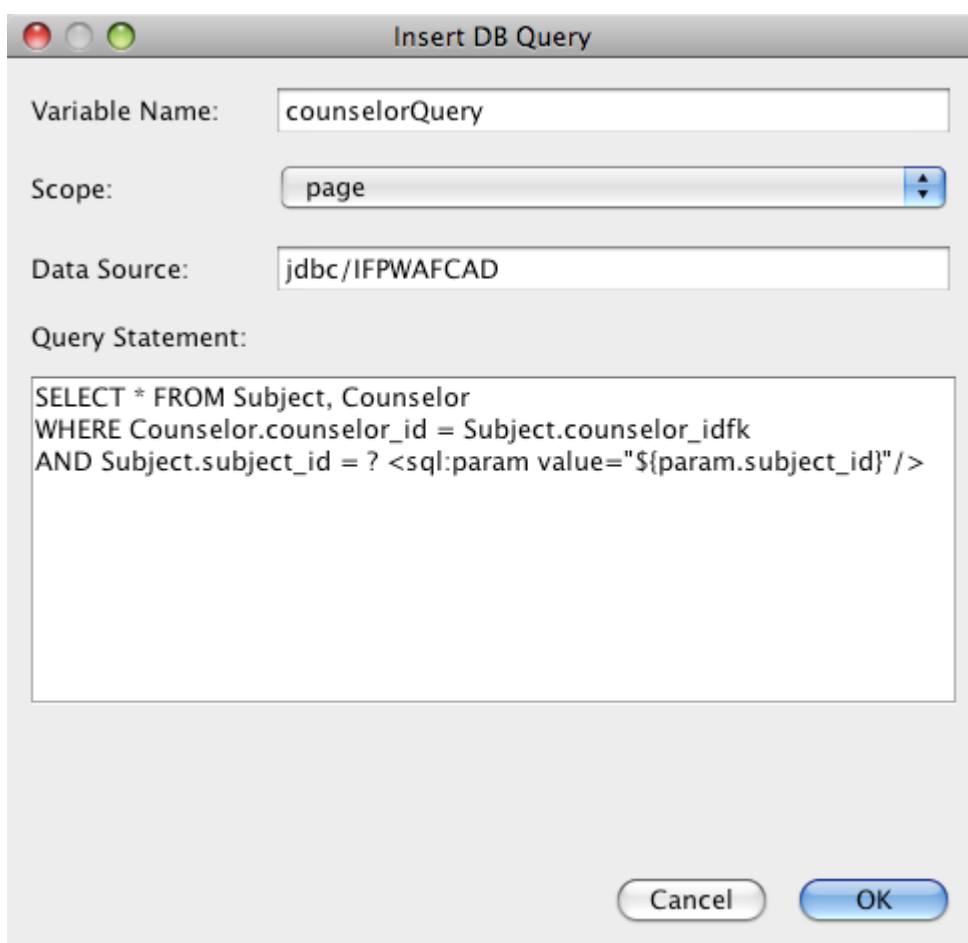
"Ma'lumotlar bazasiga so'rov qo'shish" dialogida quyidagi ma'lumotlarni kiriting.

Argumentlar nomi: counselorQuery

Kontekst: страница

Ma'lumot manbai: jdbc/IFPWAFCAD

Operator talab qiling: SELECT * FROM Subject, Counselor WHERE Counselor.counselor_id = Subject.counselor_idfk AND Subject.subject_id = ?
<sql:param value="{param.subject_id}"/>

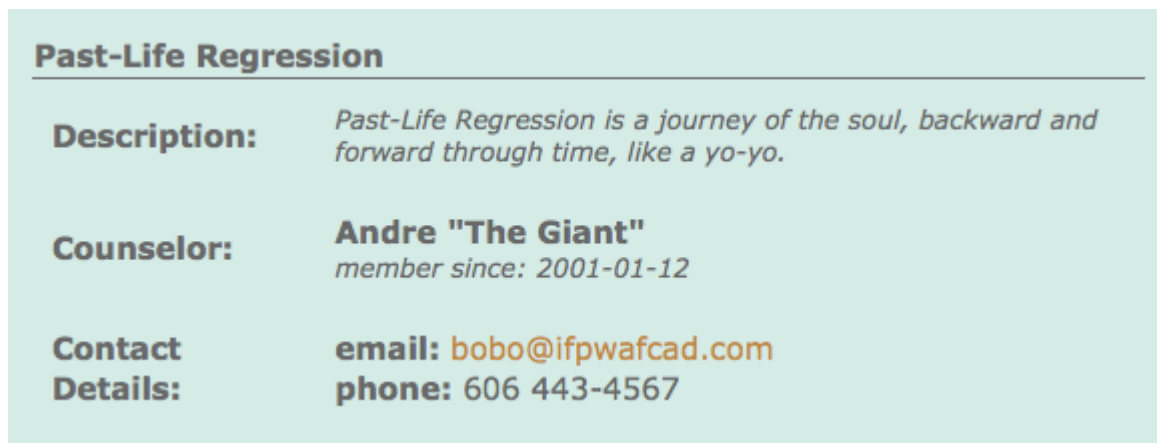

2.1.12-rasm.

Tayyorlangan dasturni ishga tushirish. Dasturni yaratish jarayoni tugallandi. Natijani brauzerda ko'rish uchun uni qaytadan ishga tushiring. NetBeans Sintaksisni kompilyatsiya qilish xususiyati dasturni kompilyatsiya yoki qayta tarqatmasligini unutmang. Loyihani ishga tushirganda, tarqatish eng so'nggi o'zgarishlarni o'z ichiga oladi.

► Asosiy asboblarda panelidagi "Loyihani ishga tushirish" tugmasini () bosib . IDE-ning standart brauzeri bu sahifani ochadi index.jsp..

Sahifa brauzerda ko'rsatilganda index.jsp, ochiladigan ro'yxatda mavzuni tanlang va tugmasini bosib submit. Tanlovga response.jspko'ra ma'lumotlarni aks ettiruvchi sahifaga yo'naltiriladi .

Past-Life Regression

Description: *Past-Life Regression is a journey of the soul, backward and forward through time, like a yo-yo.*

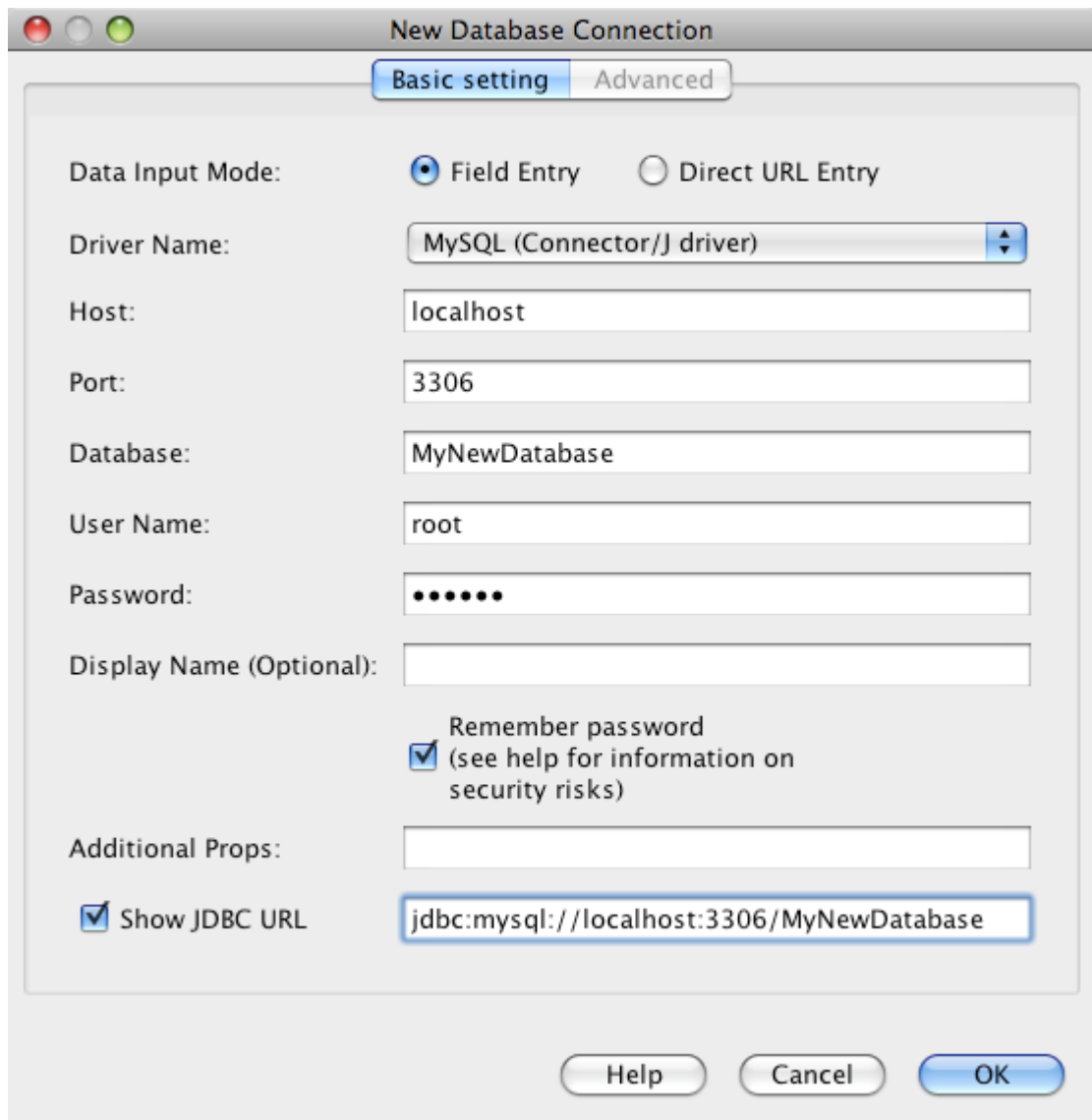
Counselor: **Andre "The Giant"**
member since: 2001-01-12

Contact Details: **email:** bobo@ifpwafcad.com
phone: 606 443-4567

2.1.12-rasm.

Bu MySQL ma'lumotlar bazasi yordamida oddiy web-ilovani yaratish bo'yicha qo'llanmaning oxirgi qismidir. Bu hujjatda MySQL ma'lumotlar bazasiga ulanadigan oddiy web-ilovani yaratish tartib-qoidasi tasvirlangan. Bundan tashqari, JSTL va JSP texnologiyalari yordamida ma'lumotlarni dinamik ko'rishga kirish uchun ishlatadigan asosiy ikki qatlamli arxitektor yordamida qanday qilib yaratilishi haqida batafsil ma'lumot.

Muammolarni bartaraf qilish. Dasturda qo'llaniladigan muammolarning ko'pchiligi GlassFish Server va Open Source Edition serverlari va MySQL ma'lumotlar bazasi serveri o'rtasida ma'lumotlar almashinuvi jarayoni murakkabligi tufayli yuzaga keladi. Ilovani noto'g'ri aks ettirganda yoki server xatosini ishlab chiqishda quyidagi tekshiruvlarni amalga oshirish tavsiya etiladi.

2.1.13-rasm.

2.2. Zamonaviy dinamik web sayt yaratishning obyektga yo'naltirilgan dasturlash texnologiyalari.

Bugungi kunda effektiv va tezkor dinamik web saytlarni yaratishning ob'ektga yo'naltirilgan dasturlash texnologiyalaridan foydalanish foydalanuvchilar tomonidan sayt yaratish uchun qo'yiladigan barcha talablarni bajaribgina qolmasdan, web saytning tezkorligini oshirish, o'zgaruvchanligini (dinamiklik) ta'minlash, web saytning havfsizligi ta'minlash va bugungi kun talabalariga javob bera oladigan web ilovalarni ishlab chiqish uchun juda qo'l keladi. Web saytlarni yaratishning bunday texnologiyalariga eng ko'p ishlatiladiganlari qo'yidagilardir.

1. Agavi. PHP5 freymvorki hisoblanib **Mojavi** loyihasi asosida ishlab chiqilgan.

2.CakePHP. Tez kengayotgan web ilovalarni ishlab chiqishga qaratilgan mashhur freymwork.

3.CodeIgniter. Web tizim va web ilovalarni yaratishga mo'ljallangan PHP dasturlash tilida yozilgan ochiq kodli mashhur MVC freymvorkdir.

4.Solar. Web tizim yoki web saytlarning shablaonlarini yaratishga mo'ljallangan freymvork.

5.Yii. Yuqori ko'p vazifalarni bajaruvchi proektlarni yaratish uchun muljallangan freymvork hisoblanib, qo'yidagi evvektivlikni oshiruvchi dasturiy ta'minotlar qo'shilgan: PHP 5.2.3 fastCGI, lighttpd (mod_rewrite va fastCGI), uzining freymvorki Yii 1.0.6, PostgreSQL 8.2.4, phpPgAdmin 4.1.3, Linux kernel 2.6.17.7

CodeIgniter freymvorki.

Web tizim va web ilovalarni yaratishga mo'ljallangan PHP dasturlash tilida yozilgan ochiq kodli mashhur MVC freymvorkdir. Bu freymvork ElisLab kompaniyasi tomonidan ishlab chiqilgan. Hozirgi stabil versiyasi CodeIgniter 2.x hisoblanib, Apache/BSD lisenziyasi ostida tarqalib ishlatilmoqda.

Bu freymvorkni o'rganishdan oldin biz *freymvork* va *MVC* tushunchasini ko'rib o'tamiz. *Freymvork bu- dasturiy tizimlarning umumlashgan struktyrasi bo'lib u uzida katta dasturiy loyihalarni yaratishni engillashtiruvchi dasturiy*

ta'minotlarni o'z ichiga olgan dasturiy modul hisoblanadi. Yoki qisqacha qilib biron bir sohaga tegishli bo'lgan masalalarni yechish uchun mo'ljallangan va dasturiy ta'minotlardan tashkil topgan karkas ham deb atashimiz mumkin [7].

Hozirgi kunda web saytlarning yaratishning 2 ta model mavjud bo'lib bulardan biri klassik model va MVC modelidir.

MVC bu - Model-view-controller (Modelni ko'rsatish qoidasi) MVC konsepsiyasi ma'lumotlar, taqdim etish va foydalanuvchi ishi harakati deb nomlangan alohida komponentalarga ajratiladi.

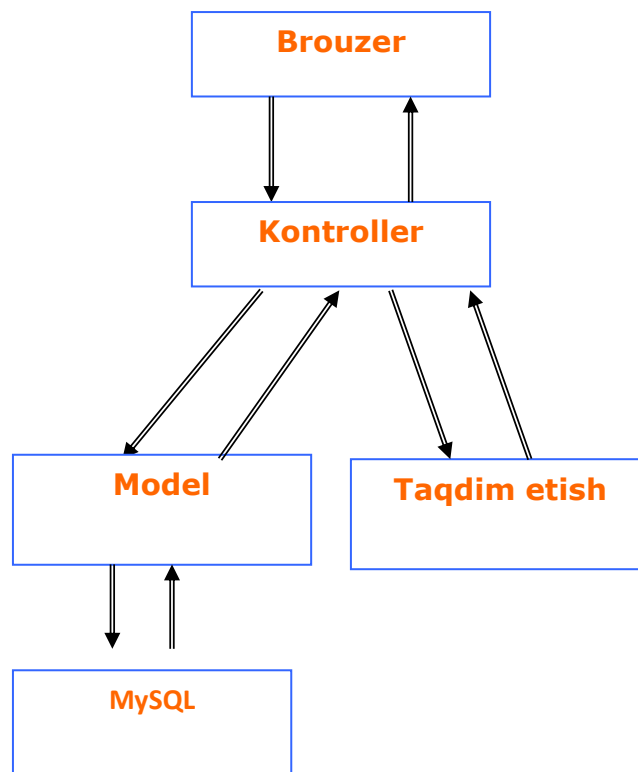
Model komponentasi. Bilimlarni taqdim etish modeli hisoblanib, bunda yaratilayotgan web tizimning ma'lumotlari va ma'lumotlar bazasini boshqarish, ma'lumotlar ustida so'rovlarni amalga oshirishni tashkil etadi.

Taqdim etish komponentasi. Ma'lumotlarni tasvirlanishiga javob beruvchi fayllar guruhidir. Ko'pgina hollarda bu komponenta ma'lumotlarni grafik elementlardan iborat forma ko'rinishini taqdim etadi.

Kontroller komponentasi(fayllar guruhi). Foydalanuvchi va tizim o'rtasidagi aloqani bog'laydi, bu komponenta model, taqdim etish va foydalanuvchilarning ma'lumotlarni kiritishi va qayta ishlanishini nazorat qiladi[7].

Bu strukturani kengroq qaraydigan bo'lsak foydalanuvchi tomonidan MVC modeli yordamida yaratilgan web saytga murojaat qilinganda foydalanuvchi tomonidan berilgan so'rov kontrollerga keladi .

Kontroller esa o'z navbatida foydalanuvchi tomonidan berilgan so'rovni modelga jo'natadi model esa foydalanuvchi tomonidan berilgan so'rovni ma'lumotlar bazasidan oladi va yana kontrollerga kelib taqdim etish modeliga jo'natiladi(2.2.1-rasm).

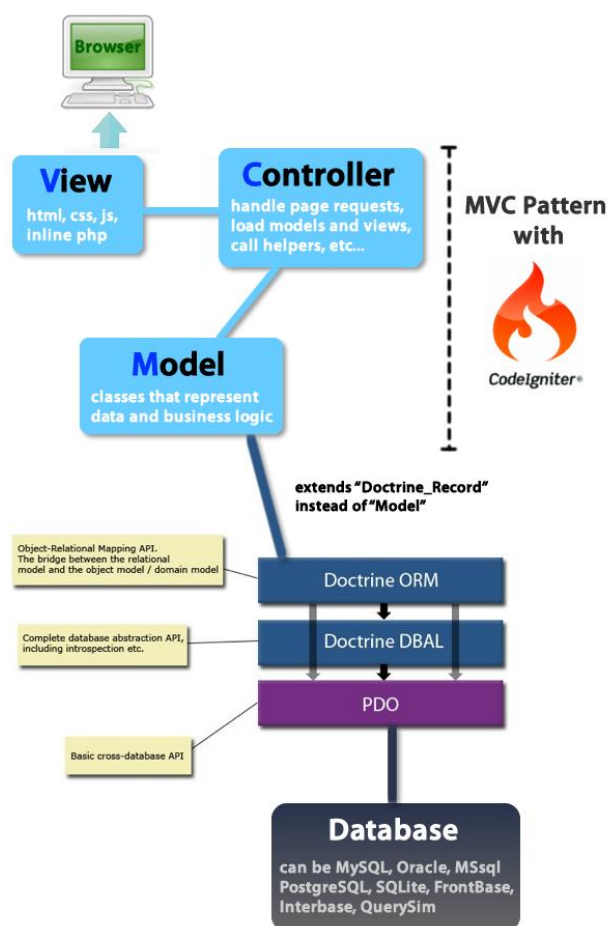
2.2.1-rasm. MVC modelining kengaytirilgan strukturasi

CodeIgniter freymvorki MVC modelidida ishlovchi texnologiya hisoblanadi. CodeIgniter freymvorki qo'yidagi imkoniyatlarga ega:

- *MySQL, PostgreSQL, MSSQL, SQLite, Oracle ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlari bilan ishlay olishlik imkoniyati.*
- *SQL tilining pseudo-ActiveRecord sintaksisini qo'llab quvatlashi.*
- *Freymwork o'zida ko'pgina tayyor kutubxonalar birlashmasidan iboratligi, bu esa fayllar bilan ishlashining funkcionalligini oshirishda, electron xatlarni junatishda, forumlarni tashkil etishda, rasmlar bilan ishlashda va boshqa imkoniyatlarni yaratadi.*
- *Server tomonidan SQL so'rovlarni va html sahifalarni generatsiya qilishda keshlash imkoniyatini qo'llab quvvatlashi.*

va boshqa ko'pgina imkoniyatlari mavjud.

CodeIgniter freymvorkining umumiy ishlash sxemasini quyidagi 2.2.2-rasm orqali ko'rishimiz mumkin.

2.2.2-rasm. CodeIgniter freymvorkining ish strukturasi.

Yii freymvorki.

Yii – bu katta hajmdagi web ishlanmalarni tezkor yaratishni ta’minlovchi yuqori effektli PHP- strukturasi asosida ishlovchi freymvork hisoblanadi. Bu texnologiya web ishlanmalarni yaratish jarayonini tezlashtirishda va kodlardan takror foydalanish konsepsiyasini maksimal darajada qo’llaydi. Yii nomi “sodda”(easy), “effektli”(efficient) va “o’zagaruvchan”(extensible) degan ma’noni anglatadi.

Yii texnologiyani ishlatish uchun qo’yiladigan talablari:

1. Yii texnologiyasida qurilgan web ishlanmani ishlatish uchun PHP 5.1 versiyasini qo’llab quvvatlovchi web server talab qilinadi.
2. Yii texnologiyasidan foydalangan holda web ishlanmalarni yaratish uchun foydalanuvchi tomonidan ob’ektga yo’naltirilgan dasturlash konsepsiyasini

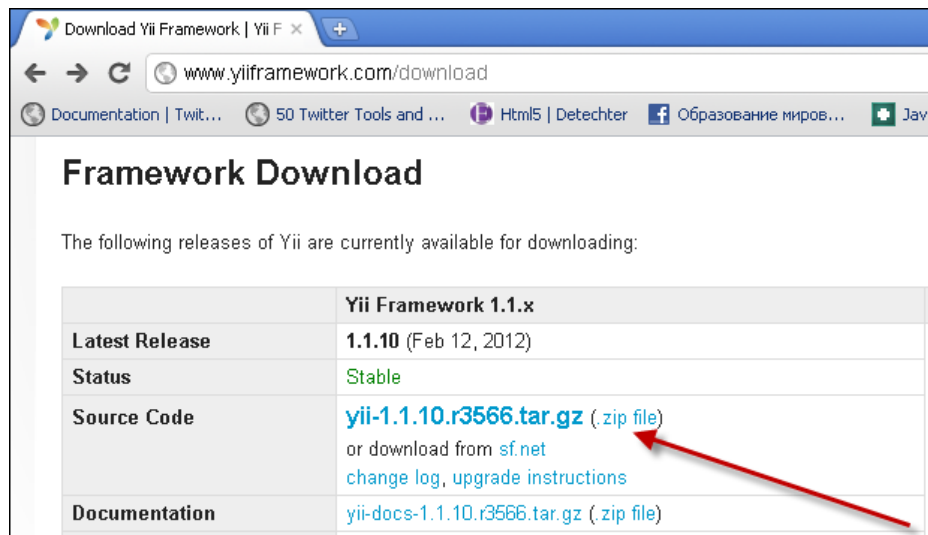
bilish talab etiladi. Shuning uchun ham Yii – bu ob’ektga yo’naltirilgan freymvork hisoblanadi[6].

Yii texnologiyasining afzalliklari:

Bizga ma’lumki bugungi kunda dinamik web saytlarni yaratishga qo’yiladigan talablar kundan-kunga oshib bormoqda shuning uchun foydalanuvchi talablaridan kelib chiqqan holda dinmik web saytlarni yaratishda ob’ektga yo’naltirilgan freymworklardan foydalanishni yuqori natijalar beradi. Shunday freymvorklardan biri bu Yii freymvorki hisoblanadiii Yii freymvorki umumiy maqsadga yo’naltirilgan web dasturlash hisoblanib hohlgan web ishlanmalarni katta potok trafikli ya’ni web portallar, forumlar, kontentlarni boshqarish tizimi(CMS), elektron kommersiya tizimlari va boshqa murakkab web ilovalarni ishlab chiqish uchun mo’ljallangan. Yii freymvorkning boshqa PHP freymvorklardan farqi shundaki effektivlikning yuqoriligi, sifatli hujjatlashtirishning keng imkoniyati beradi. Yii freymvorkining birinchi loyihasi jiddiy web ilovalarni ishlab chiqishga qo’yiladigan barcha talablarni puxtalik bilan bajarishga mo’ljallangan. Lekin bugunga kelib bu texnologiyani rivojlantirish va foydalanuvchilar uchun soddalashtirilganiga qaramasdan u web ilovalarni yaratuvchi dasturchidan yuqori malaka va bilim talab etadi. Yii freymvorkida web ilovalarni yaratishni ko’rib chiqamiz[12,14].

Rasmiy saytdan framework arxivini saqlab olamiz:

<http://www.yiiframework.com/download>

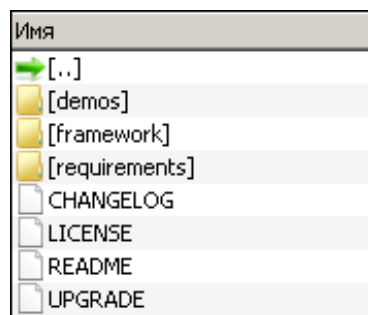
2.2.3-rasm.

Arxivni o'rganib chiqamiz:

demos – yii framework yo'rdamida yaratilgan namoyish loyihalar

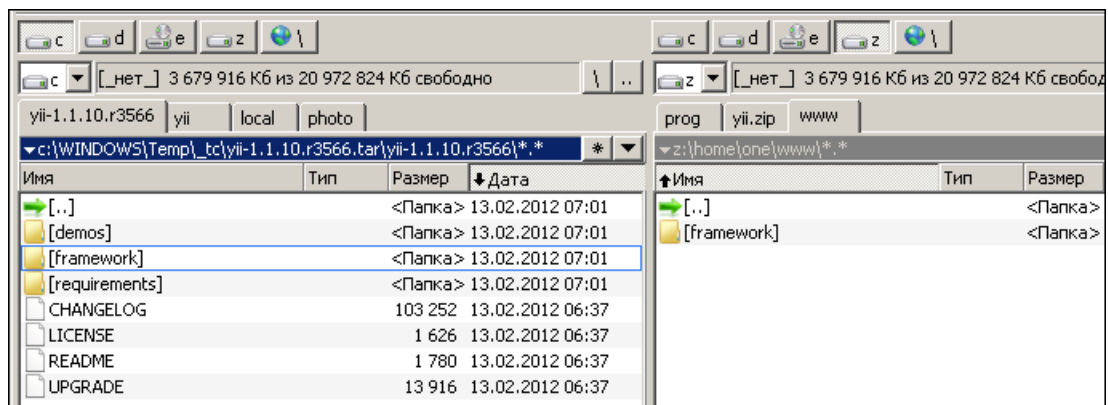
framework – framework ishchi fayllari

requirements – serverni sinash skriptlari

2.2.4-rasm.

Denwer serverida framework jildini arxivdan ochib z:\home\one\www\
hostga ko'chiramiz va Denwerni qayta yuklaymiz.

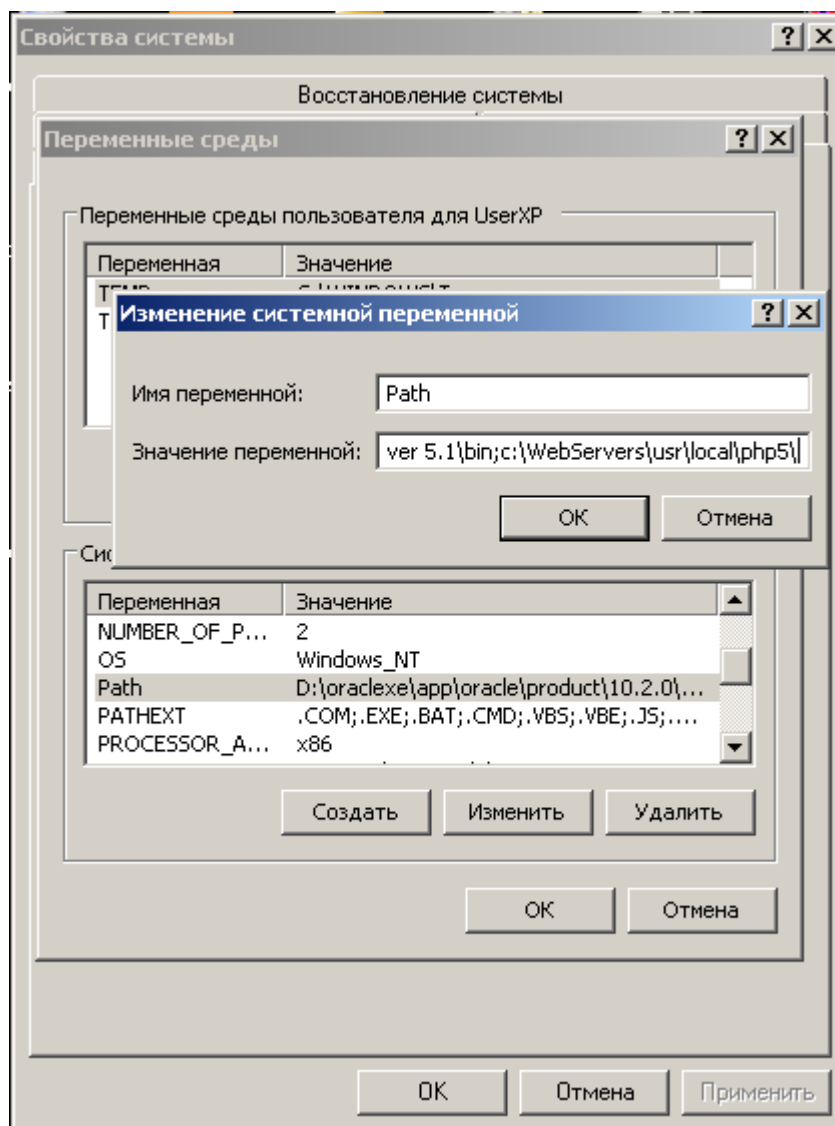
2.2.5-rasm.

Operatsion tizimni maxsus o'zgaruvchisiga o'zgartirish kiritamiz:

Мой компьютер -> Свойства -> Дополнительные параметры системы

Переменные системы -> Path

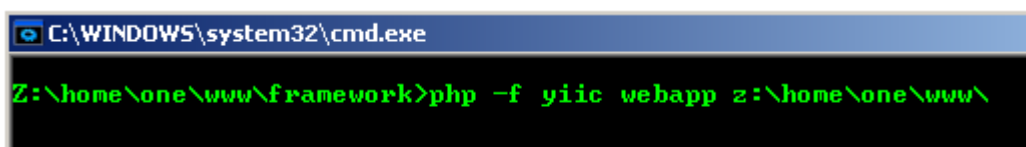
Sistemali o'zgaruvchiga php joylashgan jildni qo'shib
qo'yamizc:\WebServers\usr\local\php5\

2.2.6-rasm.

Buyruqlar oynachasida cmd bilan konsol oynasini ochib, cd buyrug'i yordamida framework jildiga o'tib quyidagi buyruqni kiritamiz:

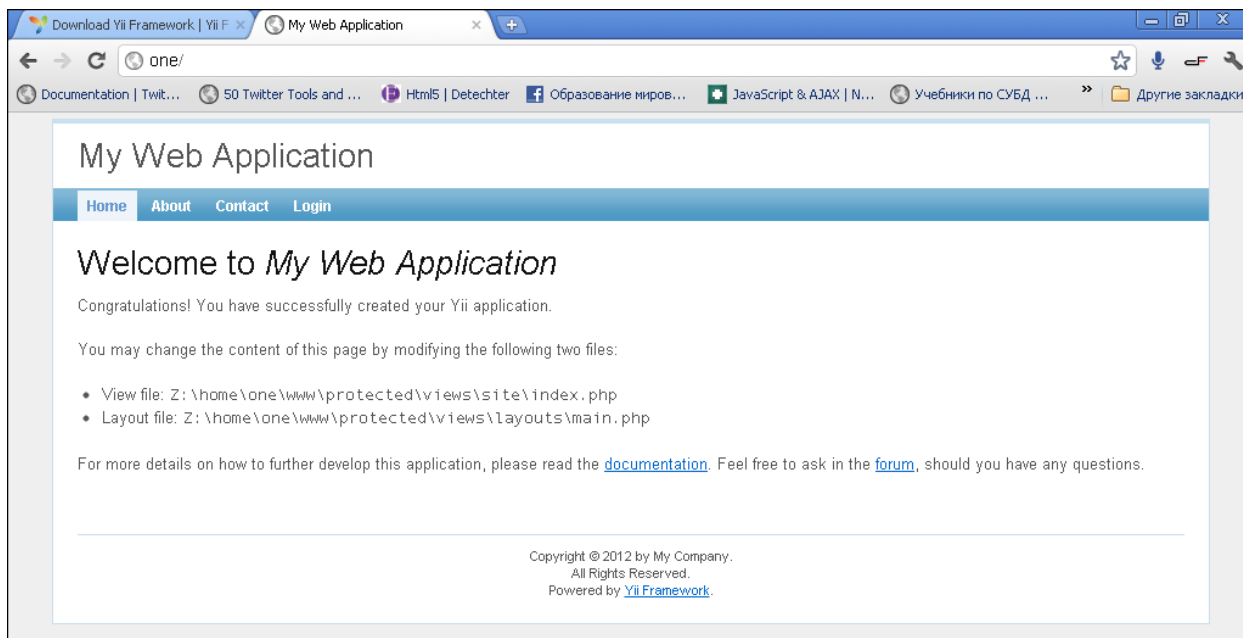
php -f yiic webapp z:\home\one\www\

2.2.7-rasm.

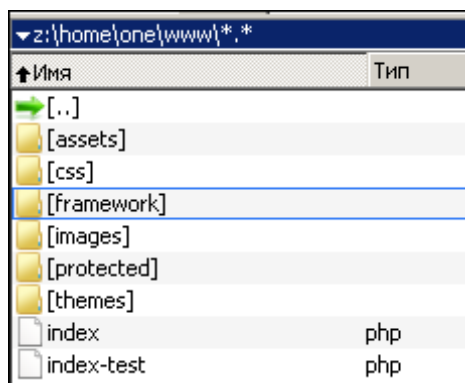
Natijada dastur o'rnatish jarayoni boshlanadi va keyin o'rtada savolga javob bosh talab qilinadi. Savolga yes javobi uchun y harfini kiritib framework dasturini o'rnatamiz.

Endi brauzerda one nomli xostingni ochsangiz tayor sayt andozasi ochiladi.

2.2.8-rasm.

Dastur andozasi quyidagi jildlardan iborat:

2.2.9-rasm.

Yii2 komponent tuzilishiga asoslangan va MVC paradigmini (Model View Controller) amalga oshiradigan yuqori sifatli ob'ektga yo'naltirilgan PHP framework. Yii2 nima ekanligini tushunish uchun haqiqatan ham PHP tizimi nimani anglatishini bilishingiz kerak.

2.2.10-rasm.

PHP usuli web-saytlar va web-ilovalarni ishlab chiqish uchun asos, asos yoki maxsus vositalar majmui. Buni aniqroq qilish uchun amaliyotdan misol keltiraman. Misol uchun, ba'zi standart bo'lmagan saytlarni yaratishingiz kerak, chunki bu ochiq vazifa uchun CMS-ning hech biri mos emas, ya'ni o'zingizning kontentni boshqarish tizimini ishlab chiqishingiz kerak. Buni amalga oshirish uchun sayt strukturasi o'ylab, yo'riqnoma va turli xil validatorlarni amalga oshirish, xavfsizlik haqida o'ylash va ma'lumotlar bazasi bilan ishlash va yana ko'p narsalarni qilish kerak.

Bu vazifalarning barchasi turli yo'llar bilan hal qilinishi mumkin:

- hamma narsani noldan yozing;
- Tarmoqni topish va CMS tayyor tarkibiy qismlarini tuzish;
- ko'pgina komponentlar mavjud bo'lgan va qutidan foydalanishga tayyor bo'lgan PHP tizimidan foydalaning.

Qisqacha aytganda, PHP usuli yordamida CMSni ishlab chiqish uchun vaqt kamayishi mumkin. Bunday tizim bir necha daqiqada o'rnatiladi va "ochiladi" va darhol muntazam ishlarni chetlab o'tib, ko'p vaqt sarflaydigan CMSni yaratish uchun to'g'ridan-to'g'ri harakat qilishingiz mumkin.

PHPning ko'pgina ramkalari mavjud, ularning har biri o'z nuancelari va konvensiyalari, ortiqcha va kamchiliklari bor. Barcha zamonaviy va ommabop (Yii2 istisno emas) ob'ektga asoslangan dasturlash uslubida yoziladi va MVC paradigmini amalga oshiradi. [Vikipediya haqida](#) batafsil ma'lumot .

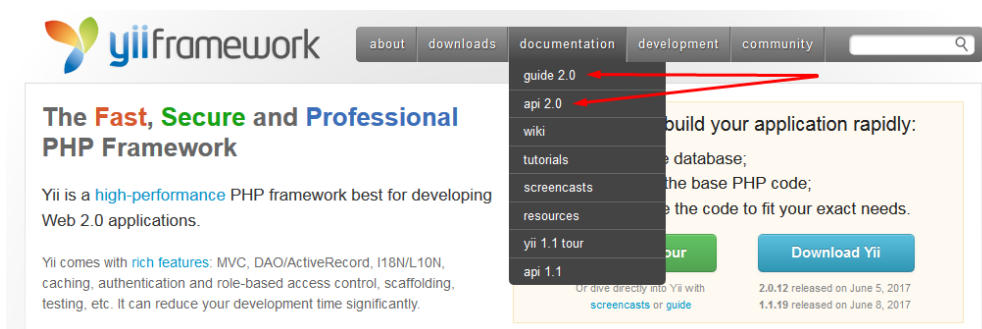
Yii2 eng mashhur va eng tezkor PHP tizimlaridan biridir, o'rganish qiyin emas va asosiy funktsiyalarning katta yuki bor:

- DAO va ActiveRecord ma'lumotlar bazasi bilan ishlash uchun ishlatiladi;

- ma'lumotlar bazasini ko'chirish va RESTni qo'llab-quvvatlash;
- Gii - o'rnatilgan kod generatori;
- turli keshlash variantlari;
- uchinchi tomon kutubxonalarini va sinflarining oddiy integratsiyasi;
- yuqori sifatli xavfsizlik vositalari;
- xatti-harakatlar, yordamchilar, asosiy funksiyalarni kengaytirish imkoniyatlari va h.k.

Shuni ta'kidlash kerakki, Yii2 mashhurligidan kelib chiqib, turli vazifalarni echish uchun turli xil kengaytmalar va modullar yozildi, bu esa, albatta, yana rivojlanish tezligiga ta'sir qiladi.

[Rasmiy web-saytidagi](#) rasmiy hujjatlar bilan, albatta, kerakli ramkalarni o'rganishni boshlash uchun. Hujjatlarning ikkita asosiy qismi - API 2.0 va GUIDE 2.0.

2.2.11-rasm.

GUIDE - tavsif va kod namunalari bilan o'quv qo'llanma bo'lib, ushbu qo'llanma ayniqsa, treningning boshida foydali bo'ladi, bu asosiy, ammo ayni paytda asosiy ramka konvensiyalarini: modellar, boshqaruvchilar, turlar, modullar, vidjetlar va boshqalarni tushunishga yordam beradi [5,7].

GII kod generatori, sahifa ob'ektini yaratish

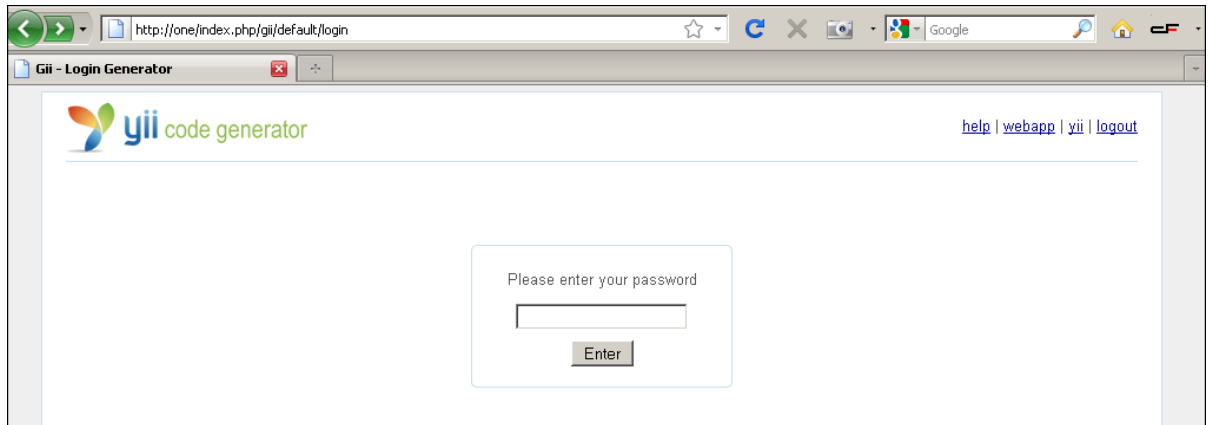
Generatorni ishlatish uchun birinchi main.php fayl –da maxfiy so'zini kiritish kerak:

```
'gii'=>array(
    'class'=>'system.gii.GiiModule',
    'password'=>'123',
```

// If removed, Gii defaults to localhost only. Edit carefully to taste.

```
'ipFilters'=>array('127.0.0.1','::1'),  
),
```

Brauzer oynasida <http://one/index.php/gii> maxfiy so'zni berib kiring:

2.2.12-rasm.

2.2.13-rasm.

PhpMyAdmin o'tib ma'lumot omborida jadval hosil qilish

```
CREATE TABLE `o_page` (  
  `id` INT NOT NULL AUTO_INCREMENT,  
  `title` VARCHAR( 256 ) NOT NULL,  
  `text` TEXT NOT NULL,  
  PRIMARY KEY ( `id` )  
 ) CHARACTER SET utf8 COLLATE utf8_general_ci;
```

Yii generatorida Model Generator –ini tanlang va oynasida maydonlarni kuyidagicha to’dirib Generate tugmasini bosing.

Model Generator

This generator generates a model class for the specified database table.

*Fields with * are required. Click on the highlighted fields to edit them.*

Table Prefix
o_

Table Name *
o_page

Model Class *
Page

Base Class *
 CActiveRecord

Model Path *
application.models

Build Relations

Code Template *
default (Z:\home\one\www\framework\yii\generators\model\templates\default)

Code File
models\Page.php

2.2.14-rasm.

Crud Generator -ga kiring va maydonlarni to’ldirib Preview tugmasini bo’sib, keyin Generate tugmasiga bosing :

Crud Generator

This generator generates a controller and views that implement CRUD operations for the specified data model.

*Fields with * are required. Click on the highlighted fields to edit them.*

Model Class *
Page

Controller ID *
page

Base Controller Class *
Controller

Code Template *
default (Z:\home\one\www\framework\yii\generators\crud\templates\default)

2.2.15-rasm.

Sinash uchun try it now giperko'rsatkichga bosing:

Yangi yozuv hosil qilish uchun Create tanlab login oynasida admin/admin -larni kiritib, yangi ma'lumotlarni kiriting:

2.2.16-rasm.

MVC Model -da attributeLabels() funksiyasida jadval sarlovhalarini o'zgartiring

z:\home\one\www\protected\models\page.php

View -da oynalar sarlovhalarini o'zgartiring

z:\home\one\www\protected\views\page\

Controllerni ham ko'zdan ko'chirib chiqing

z:\home\one\www\protected\controllers\PageController.php

Controllerda yangi amal hosil qilish uchun PageController.php faylga quyidagi o'zgartirishlarni kiritish kerak:

```
public function actionMy()  
{  
    echo 1;  
}
```

va kirish qoidalariga my amalini qo'shib qo'yamiz.

```
public function accessRules()  
{  
    return array(  
        array('allow', // allow all users to perform 'index' and 'view'  
actions  
        'actions'=>array('index','view','my'),
```

Brauzerda yangi hosil qilgan malimizni tekshirish uchun quyidagini kiritamiz.

<http://one/index.php/page/my>

Natijada ekranda 1 chiqish kerak

Endi

```
echo 1;
```

kodini o'chirib, malumot omboriga saqlash uchun quyidagi kodlarni kiritamiz

```
$model= new Page;
```

```
$model->title='Первая запись';
```

```
$model->text='Первый текст';
```

```
$model->save();
```

Natijada jadvalga malumotlar yoziladi.

III BOB. TASVIRGA OLISH STUDIYANING XIZMATLAR WEB SAYTINI YARATISH

3.1§. Fotostudiyaning xizmat turlari va jihozlanganligi.

Fotostudiyalar - birinchi qarashda bu turdagi biznesning mashhurligini yo'qotgan ko'rinishi mumkin. Shunday deb o'ylaydiganlarning hammasi chuqur xato qilishadi. Raqamli texnologiyalar hayotimizga kirib kelganda, yangi narsalarni amalga oshirish mumkin. Endi deyarli har bir kishi suratga olish va suratga olish mumkin.

Fotosuratlar uzoq vaqtdan beri qalbimizni zabt etdi va har bir insonning hayotining ajralmas qismiga aylandi. Ushbu turdagi mahsulot barcha ijtimoiy qatlamlar va qoidalar bilan aholi bilan izchil muvaffaqiyatga erishadi.

Ushbu bozor segmentida etakchi o'rinni xususiy tadbirkorlar va reklama mahsulotlariga muhtoj bo'lgan korxonalar, shuningdek yuqori sifatli professional fotosuratlarni afzal ko'rgan oddiy odamlar etarlicha egallab olishadi. Sizing e'tiboringiz biznes-rejaga taklif etiladi: "Foto studiya qanday ochiladi?".

Bu turdagi biznesning dolzarbligi

Ushbu turdagi inson ijodiy faoliyatining asosiy maqsadi har kimga yuqori estetik talablarga javob beradigan yaxshi suratlar bilan ta'minlashdir.

Eng ustuvor vazifa - yuqori sifatli xizmatlarni taqdim etishdir.

Fotostudiya va fotostudiyalar ayniqsa, noyob biznesmenlar orasida katta ahamiyatga ega. Agar so'ralsa, havaskor haqiqiy proga aylanadi va turli xil xizmatlarning ro'yxati bilan noldan fotostudiya ochishi mumkin. Misol uchun, siz mijozlarga professional badiiy artistning xizmatlaridan foydalanishni taklif qilishingiz mumkin - har bir kishi o'z ko'rinishini yanada jozibali qilishni xohlaydi. Idishning egasi bundan ikki baravar ko'p foyda oladi.

Yuqorida aytib o'tganimizdek, bugungi kunda eng muhim soha suratkashlikni o'z ichiga olgan xizmat ko'rsatish sektori ekanligini ishonch bilan aytishimiz mumkin.

Foto xizmatlar bozorini tahlil qilish va raqobatchilar

Tadbirkorlik faoliyatining ushbu sohasini tahlil qilish, hozirgi paytda uning holati o'tish davri sifatida tavsiflanishi mumkin. Bu Rossiyada raqamli texnologiyalar bozorining paydo bo'lishi va shakllanishi bilan bog'liq.

3.1.1-rasm.

Ushbu turdagi biznesni rivojlantirish istiqbollarini tavsiflovchi bir nechta ko'rsatkichlarni belgilashingiz mumkin .

- Rossiya savdo-sotiq kompaniyalar uyushmasi va uy anjomlari ishlab chiqaruvchilari tomonidan tadqiqotlar olib borildi, natijada Rossiya oilalarining qariyb 40% kameralari bor edi. Shu bilan birga, raqamli kameralardan ko'ra ko'proq kino kameralari mavjud.

- Zamonaviy bozor yangi avlod uskunalari bilan to'ldirilmagan. Past sifatli mahsulotlarni sotib olish juda yuqori.

- Raqamli kameralar sotuvi muntazam ravishda o'sib bormoqda, bu iste'mol bozorini to'ldirilmaganligini ko'rsatadi.

Bugungi kunda biz quyidagilarni ta'kidlashimiz mumkin: kamera savdosi sonining ko'payishi bilan foto-ustaxona xizmatlariga bo'lgan ehtiyoj sezilarli darajada kamayadi. Fotosuratlarni qayta ishlash va chop etish texnologiyasi yanada qulaylashtirildi. Deyarli har bir kishi uyda inkjet yoki lazer printerga ega. Ilmiy tadqiqotlar yuqori sifatli tasvirlarni uyda arzon narxda xarid qilish imkonini beradi.

Ushbu sohadagi sanoat bozorini tahlil qilish natijasida biz ushbu turdagi biznesga qiziqish ortib bormoqda degan xulosaga kelishimiz mumkin. Ushbu prognozlar professional uskunalarda savdosining ortishi bilan bog'liq. Ayni paytda

bozorda kuchli raqobat yo'q. Shu bois, barcha odamlarga maslahat - bu ishni hozirgi holatga keltiring.

Raqobatchilarning tahlili shuni ko'rsatadiki, Rossiyada Evropa standartlari bilan raqobat qilishga tayyor bo'lgan juda ko'p professional stüdyolar mavjud emas. Shuning uchun, bu sohada o'zingizning biznesingizni boshlashda, ortiqcha va ortiqcha narsalarni e'tiborga olishingiz kerak. Agar siz chiroyli rasmlarni yaratishda o'z kuchingizni sinab ko'rishga qaror qilsangiz, mashxur ustalarning mashg'ulotlarida yoki seminarlarida ishtirok etishingiz, ulardan yuqori sifatli o'tishni o'rganishingiz, jamoangizda ijodiy muhit yaratishga harakat qilishingiz va har bir mijozga ijodiy yondashuvni topishga harakat qilishingiz kerak [14].

Foto studiyasini ochish uchun nima kerak?

Foto studiyasini ochish uchun litsenziya olishning hojati yo'q, IP bo'lishi etarli. Boshqa har qanday ishlarda bo'lgani kabi, binolarni tanlash va xodimlarni tanlashga mas'uliyat bilan javob berish muhimdir.

Xona va bezatish

Fotostudiya uchun biznes-ijara maydoni boshida afzalroq.

Idishning joylashuvi sizning ish afzalliklariga javob berishi kerak. Agar siz faqat korporativ buyurtmalarni bajarishni rejalashtirmoqchi bo'lsangiz, u holda xonani sanoat zonasidan foydalanishingiz mumkin.

3.1.2-rasm.

Xususiy mijozlarga xizmat qilish uchun siz shahar markaziga yaqinroq bino tanlab, ko'p sonli odamni topishingiz kerak. Ular ta'lim muassasalari yoki davlat

muassasalari bo'lishi mumkin. To'g'ri mashinalar joylarini unutmang - agar yo'q bo'lsa, to'y marosimida siz saloningizga kirib ketishingiz mumkin emas.

Fotostudiya ostidagi xona uchun asosiy talabshifflarning balandligi - bu kamida 3 metr, maydoni esa kamida 50-60 kvadrat metr bo'lishi kerak. Kvadrat metrnig eng ko'p miqdori otish uchun joy ajratishi kerak. Uskunalar juda ko'p joyni egallaydi, shuning uchun pulni tejash mumkin bo'lmaydi. Bundan tashqari, bo'yanish san'atkori va administrator zonasi uchun joy kerak.

Professional stüdyoda, oddiy bir doira dönüştürmek mumkin emas - ship balandligi ruxsat bermaydi. Agar ship etarlicha yuqori bo'lmasa, yuqori sifatli tortishish uchun yoritish o'rnatilishi mumkin emas.

Studiya dizayni butunlay fotografning afzalliklariga bog'liq bo'ladi. Devorlari odatda oq yoki kulrang bo'yalgan - eng muhimi ular bir xil rangda bo'lgan. Windows jaluzi yoki qalin parda bilan yopilgan - bu uzoq tortishish tezligi bilan tortishish uchun kerak.

Fotostudiya uskunalari. Endi siz fotostudiya uchun qanday asboblari kerakligini aniqlash kerak bo'ladi? Studiyani ochish uchun siz eng kam talablari majmuini olishingiz kerak:

- o'zgaruvchan linzalari bilan professional kamera. Sizning ijodiy safaringiz boshida siz qimmatbaho mulkni sotib olishingiz shart emas, chunki siz korxonaning muvaffaqiyati haqida to'liq tasavvurga ega bo'lolmaysiz. Agar sizning rejalaringiz reklama agentliklari bilan hamkorlikni o'z ichiga olsa, unda bu holda siz qimmatroq uskunalariga pul sarflashingiz kerak bo'ladi;
- Surat studiyasiga kamida 4 dona yoritish moslamasi kerak bo'ladi. To'plam qo'shimcha elementlarni (raftlar, uyali aloqa, dasturiy ta'minot, nur o'lchagich, pardalar) o'z ichiga olishi kerak;
- fotosuratchi maxsus fontsiz ishlamaydi. Bir martali ishlatiladigan qog'oz yoki qayta ishlatiladigan mato sotib olishingiz mumkin;
- tashrif buyuruvchilar uchun buyuk oyna va mijozlarni bo'yniga olish uchun ekranni o'rnatish kerak;

- ma'mur uchun - stol, stul, kompyuter.

Xodimlar. Studiyadagi kadrlar tajribali fotografni o'z ichiga oladi. Agar siz iste'dodli usta bo'lmoqchi bo'lsangiz, ishning yarmi amalga oshiriladi. Salonning o'ziga xos xususiyati bo'lishi kerak bo'lgan bu kishi, uning ishi xaridorlarni jalb qilmasligi va xaridorlarini qulatmasligi kerak. Hatto bu biznesga yangi kelganlar orasida ham iqtidorli va qobiliyatli bolalar topishingiz mumkin. Ariza beruvchiga ushbu lavozim uchun shartnoma tuzishdan oldin o'z portfeli bilan tanishib chiqing, unda usta ijodkorligi va o'ziga xosligi haqida xulosa chiqarish mumkin.

3.1.3-rasm.

Yaxshi ma'mur biznesni muvaffaqiyatli va jadal rivojlanishi mumkin.

Foto studiya xizmatlari

Foto studiyasini ochish yoki shubha qilish haqida shubha tug'lsa, shubhalarni rad eta olasiz. Buning uchun bir nechta sabablar bor:

1. ushbu bozorda yetarlicha jiddiy raqobatni yaratmagan;
2. Yuqori sifatli tortishish talabi quyidagi yo'nalishlarda izchil ravishda o'sib bormoqda:

- reklama varaqalari, turli kataloglar, kalendarlar, plakatlar, postcartalar va jurnal nashrlar uchun yuqori sifatli fotosuratlar;

- Ko'rgazmalar, tanlovlar, prezentatsiyalar va boshqa tadbirlarda ishlash: ular sizni yangi iste'molchilarni jalb qilmasligi mumkin, lekin ko'pchilik insonlar studiya haqida bilishingiz haqiqatdir;

- bayramlarda yuqori sifatli fotosuratlar: to'y, tug'ilgan kunlar, yubileylar, korporativ partiyalar;

- pasport va boshqa hujjatlar;
- Sevgi hikoyasini tortish, hayajonli, ijodiy foto suratga olish, oilaviy otish, onalar fotosuratlari, chaqaloq surati, chorva surati;
- Mavzuga oid fotosuratlar - bir-biri bilan mafkuraviy tarkib bilan birlashtirilgan (bunday ish reklama uchun mo'ljallangan) ob'ektlarning yoki ob'ektlar guruhlarining fotosuratlari.

Bundan tashqari, sizning e'tiboringizga qo'shimcha turdagi xizmatlar taqdim etilishi mumkin: professional qiyofa, fotosuratlar va foto albomlarni chop etish, tanada xino bilan san'at asarlari va boshqalar.

Yuqoridagilardan ko'rinib turibdiki, professional fotostudiya taqdim etadigan xizmatlar juda ko'p.

Foto studiyasini qanday ochish kerak: asta-sekin ko'rsatmalar

Agar fotosurat sizning kasbingiz ekanini va o'z studiyasini ochishga qaror qilsangiz, hamma narsani mavjud qonunchilikka muvofiq tartibga solishingiz kerak. Biznesni boshlash uchun ikkita narsa bor:

Birinchi, tashkiliy va huquqiy jihatdan aniq belgilanishi kerak. Bu erda 3 ta variant mavjud:

- siz individual sifatida ro'yxatdan o'tdingiz va 13% soliq to'laysiz,
- PI sifatida ro'yxatdan o'tkaziladi va daromadning 6% yoki daromadning 15% to'laydi,
- Ro'yxatdan o'tish kompaniyasi Bunday holda siz ushbu biznes uchun mo'ljallangan tizimda soliq to'lashingiz kerak bo'ladi. Agar yillik daromadingiz 60 million rubldan kam bo'lsa, soddalashtirilgan soliqqa tortish imkoniyati mavjud.

MChJ va IP holatida esa, ijobiy huquqshunosga murojaat qiling, shuning uchun oxirgi tanlovni amalga oshirishdan oldin, ijobiy va noaniqliklar mavjud.

Ikkinchi, foto stüdyosunda yashash uchun mo'ljallanmagan binolarni ijaraga olish uchun hujjatlarni to'g'ri tuzish kerak. Agar siz o'zingizning hujjatingizni o'zingiz qabul qilmasangiz, yordam uchun malakali yurist bilan murojaat qiling. U barcha kerakli hujjatlarni to'plashga yordam beradi.

Ayrim fikrlar quyidagilarga alohida e'tibor berish kerak:

- shartnoma tuzilgan sana va joy,
- shartnoma qiymati va shartnomaning predmeti,
- tomonlarning muddatlari va tafsilotlari.

Uy-joy mulkdorlari xonadonga egalik huquqini tasdiqlovchi hujjatlar va ushbu tuzilishga cheklovlar yo'qligini tekshirishni unutmang. Shuningdek, mulk egasining qonun bilan bog'liq muammolari borligini bilish ham kerak. To'lov shartlari va to'lovlardagi o'zgarishlarni ko'rib chiqing.

Naqd hisoblangan mijozlar uchun siz studiyada kassa yozuvini o'rnatishingiz kerak.

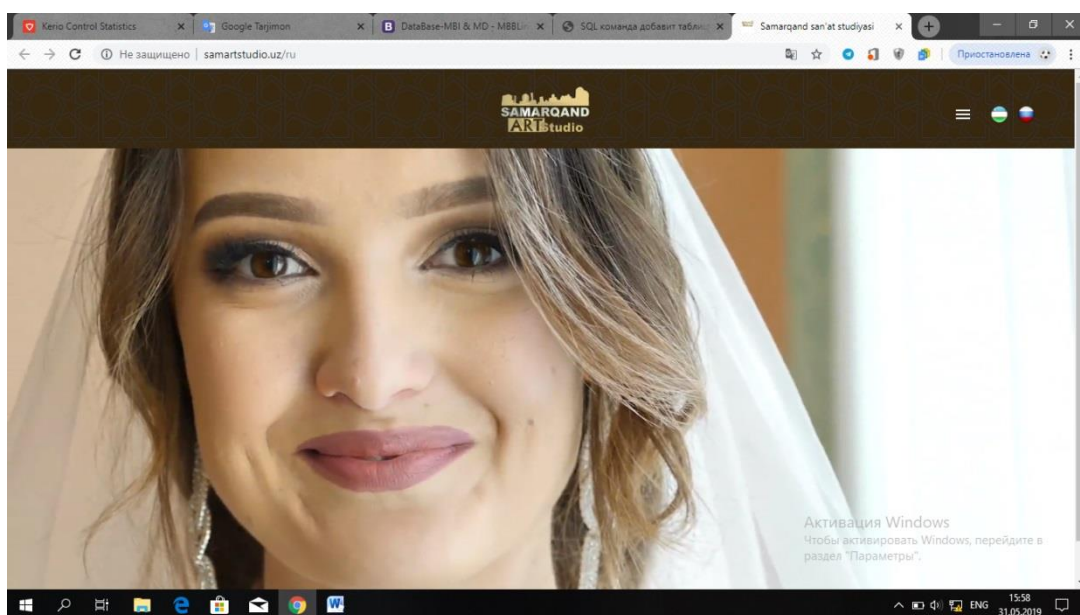
Agar biron bir huquqiy masalalar haqida tashvishlansangiz, hech qanday jiddiy muammolar yuzaga kelmasligini va ishingizni yo'qotmaslik uchun mutaxassis bilan bog'laning.

Agar siz allaqachon qaror qildingiz va eng muhimi, fotostudiyani qanday ochishni bilsangiz, unda sizning korxonangizning samarali ishi uchun reklama kampaniyasini malakali amalga oshirish zarurligini inobatga olishingiz kerak. Ushbu majburiyatlar administratorning elkasiga qo'yilishi kerak. Reklama samaradorligini oshirish uchun veb-saytingizni internetda yaratishingiz va saloningiz haqidagi barcha ma'lumotlarni joylashtirishingiz kerak. Siz o'zingizning ishingiz ko'rgazmasini tashkillashtiradigan va boshqa odamlarning ko'rgazmalarida ishtirok etadigan bo'lsa, yaxshi bo'ladi. Yaxshi natija reklama blyuteni yoki bukletlarni professional uskunalarda sotish punktlarida taqsimlash orqali ta'minlanadi.

To'y biznesida katta daromad, katta sarmoya talab etiladi. Biroq, shunga qaramay bu turdagi biznes uning daromadliligi bilan mashhur.

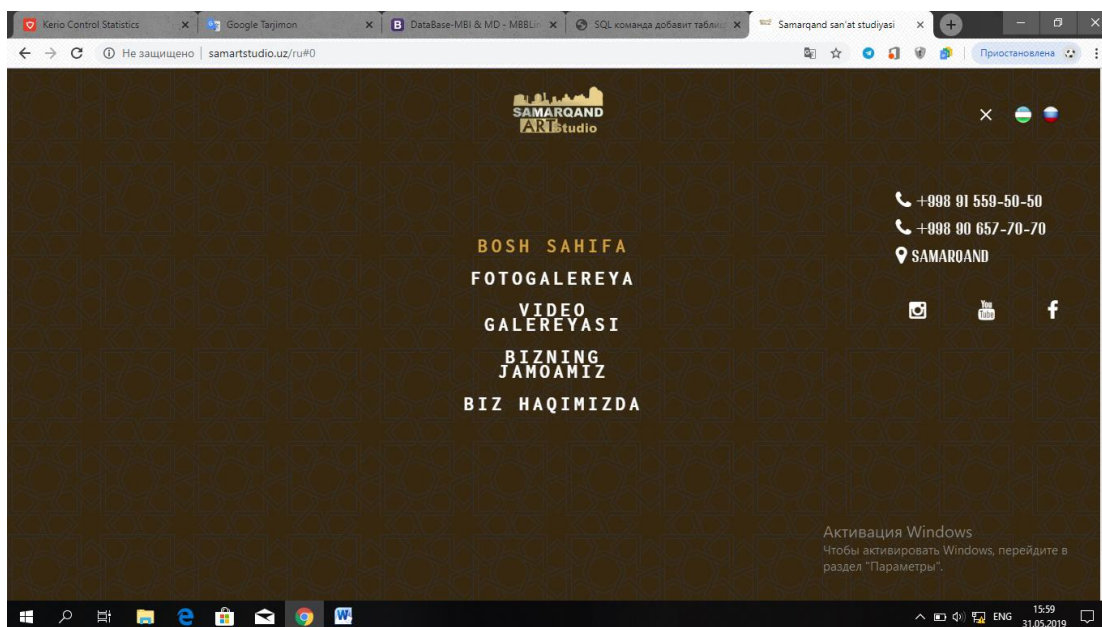
3.2§. Yaratilgan sayt imkoniyatlari bilan tanishish.

Bitiruv malakaviy ishini obykti bo'lgan Samarqandart tasvirga olish studiyasi web saytining asosiy interfeysi quyidagicha (3.2.1-rasm).

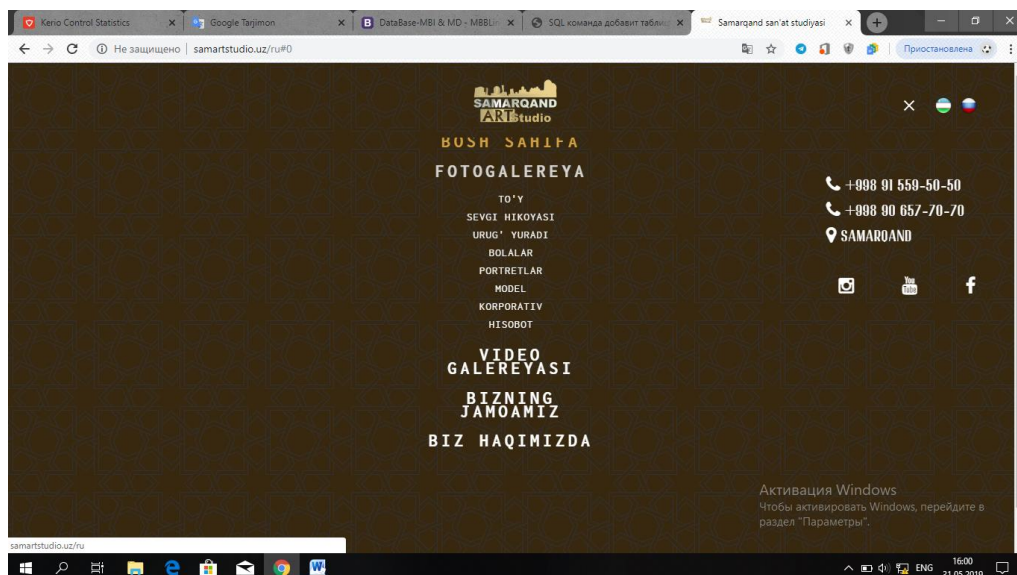

3.2.1-rasm.

Web saytda quyidagi xizmatlar haqida ma'lumotlarga ega bo'lishingiz mumkin.

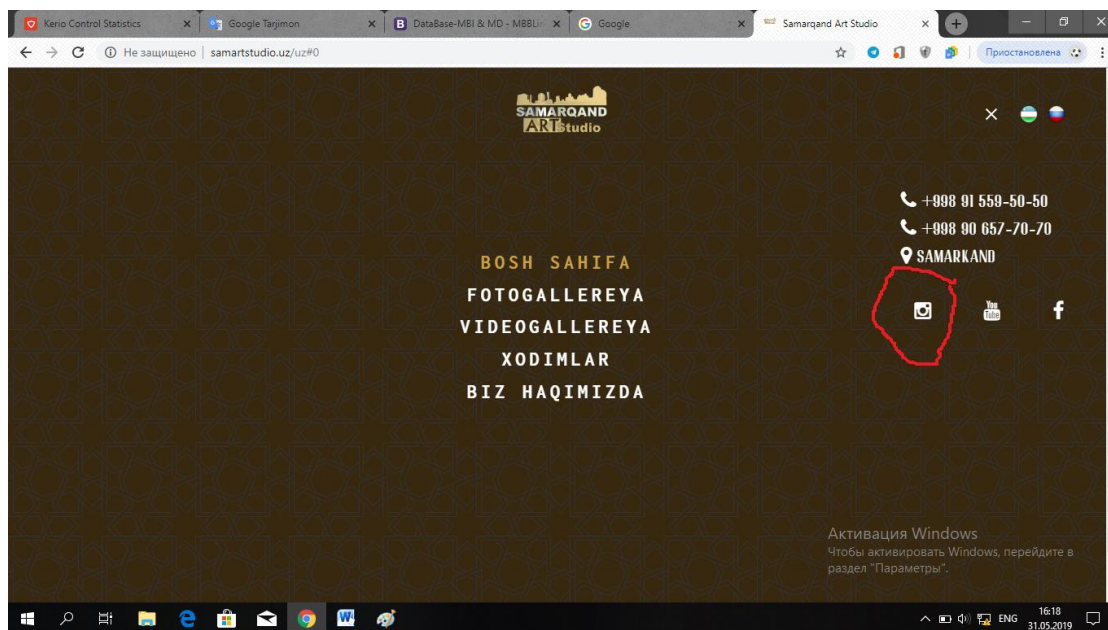

3.2.2-rasm.

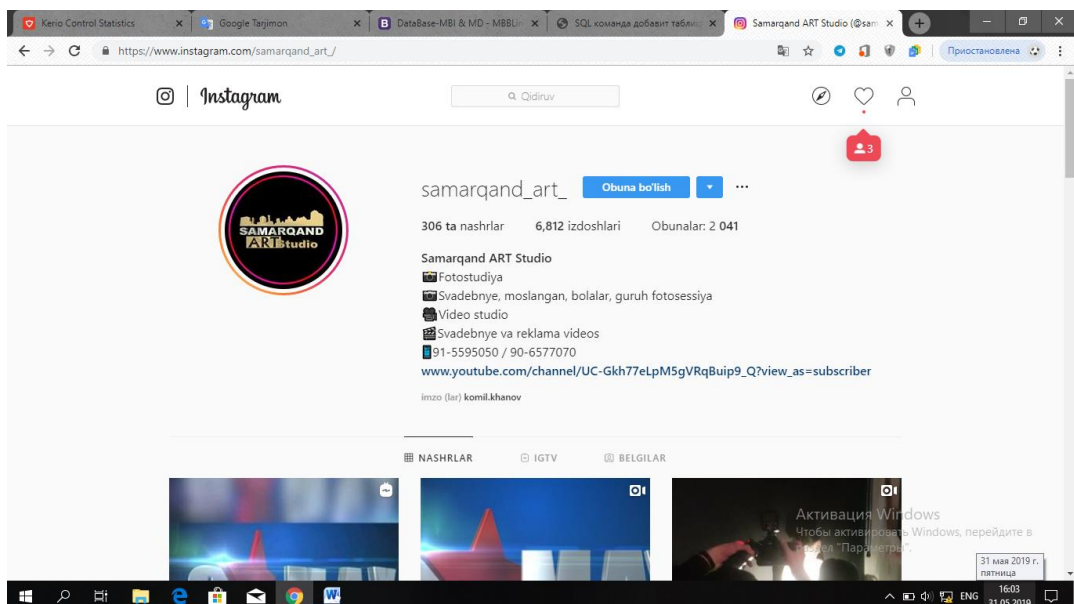

3.2.3-rasm.

Bundan tashqari web sayt orqali ijtimoiy tarmoqlarga joylashtirilgan reklama va tasvirga olish katalogi bilan ham tanishishingiz mumkin. Bu orqali siz o'zingiz yoqtirgan katalog asosida to'y va marosimlar tasvirini montaj qildirishingiz mumkin.

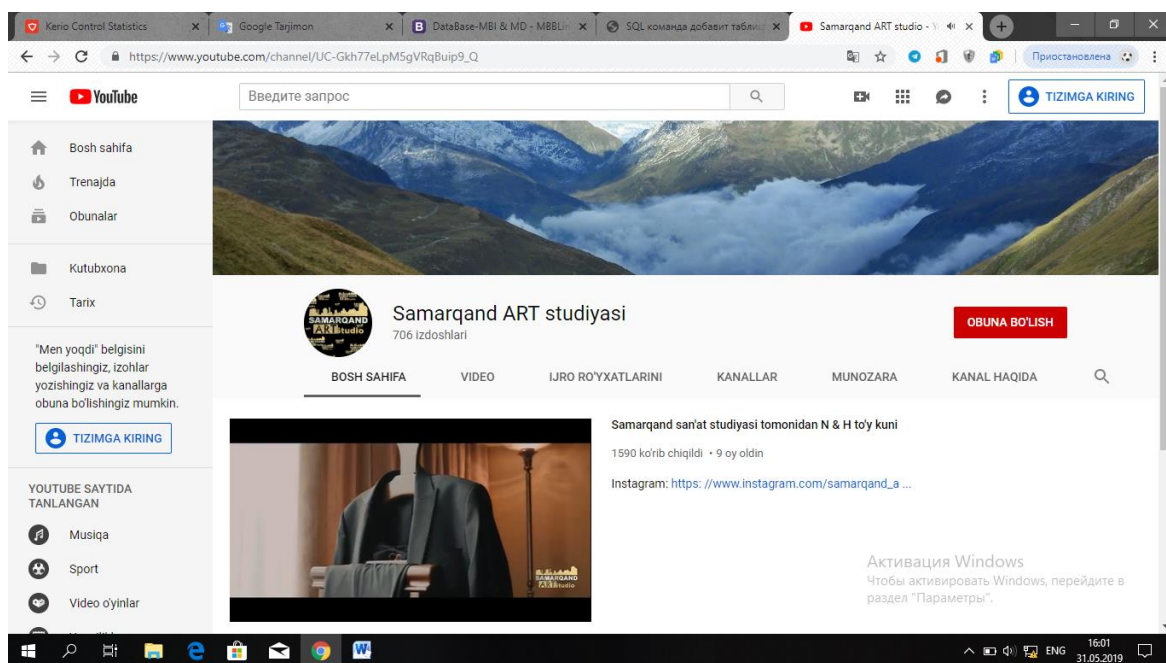

3.2.4-rasm.

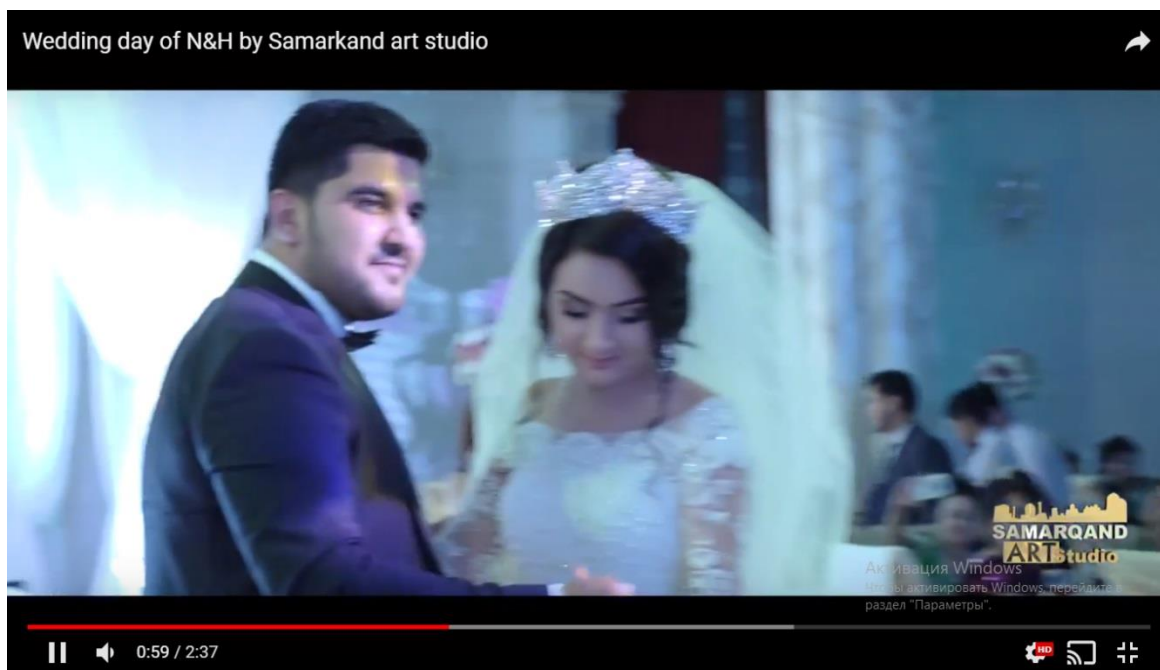

3.2.5-rasm.

Youtube.com ommaviy videolar namoyish qiluvchi saytida ham kanal hosil qilinib reklama va kataloglar haqida ma'lumotlar berilgan.

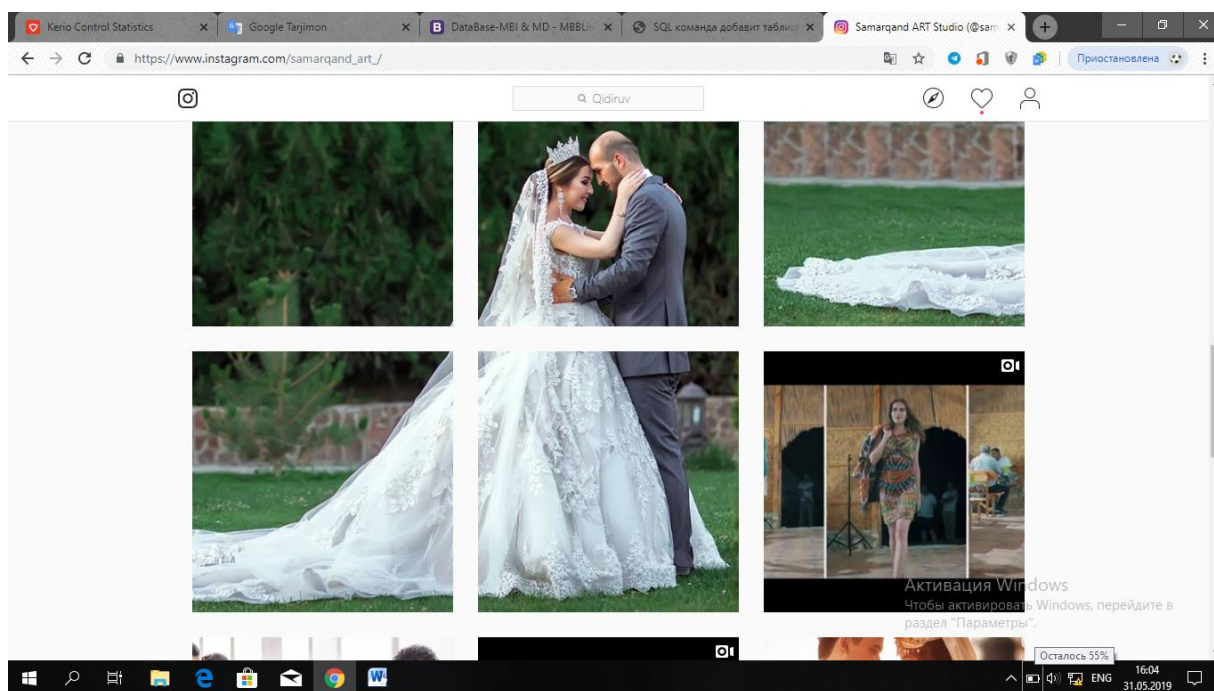

3.2.6-rasm.

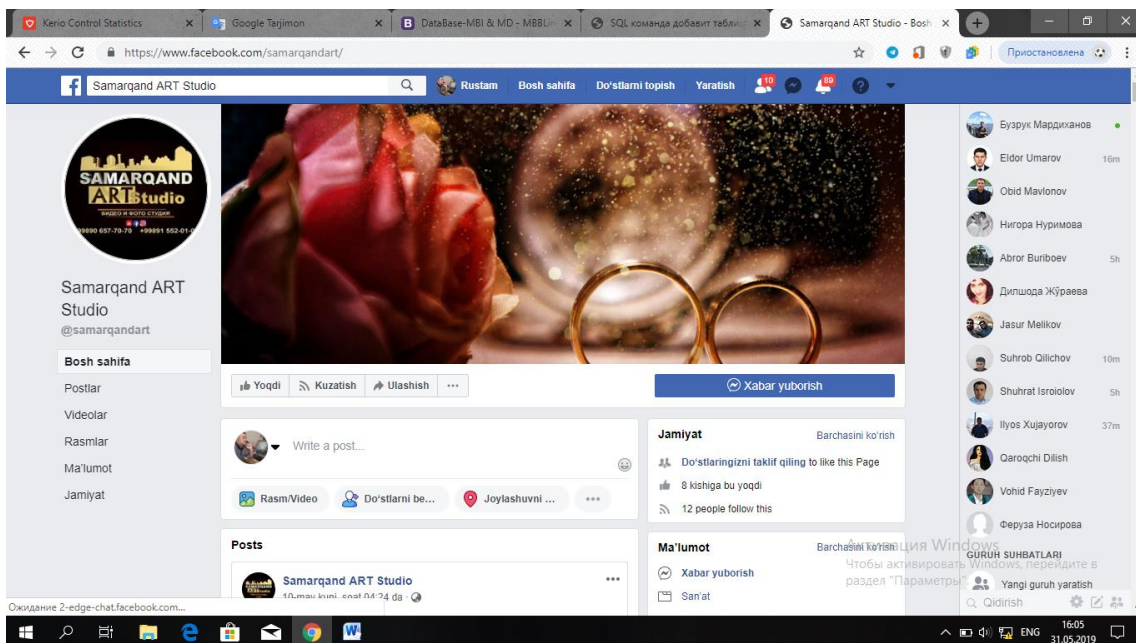
3.2.7-rasm.

Instagram.com ijtimoiy tarmog'ida ham Samarqandart kanali hosil qilingan bo'lib, bu yerdan turli tasvirga olish kataloglari mavjud.

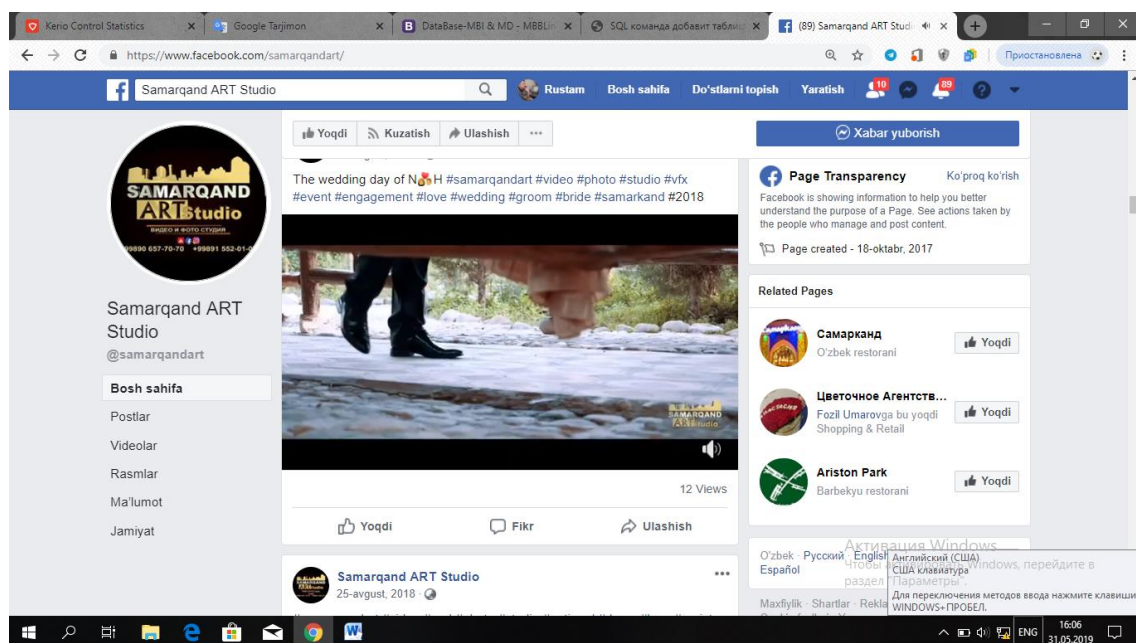

3.2.8-rasm.

facebook.com ijtimoiy tarmog'ida ham Samarqandart kanali hosil qilingan bo'lib, bu yerdan turli tasvirga olish kataloglari mavjud.

3.2.9-rasm.

3.2.10-rasm.

XULOSA

Hozirgi kunda axborot va kompyuter texnologiyalari atamalari kundalik turmushda eng ko'p qo'llaniladigan tushunchalar desak mubolog'a bo'lmaydi. Chunki hayotning qaysi sohasini olmaylik, qanday amallarni bajarmaylik, albatta, axborotlar bilan ish ko'ramiz. Ya'ni axborotlardan foydalanish, axborot almashish, ularni uzatish, o'zlashtirish inson faoliyatining asosiy negizini tashkil etadi.

Hozirgi kunda axborot texnologiyasi jamiyatning jadal rivojlanishiga ta'sir etuvchi eng muhim omildir. Axborot texnologiyasi insoniyat taraqqiyotining turli bosqichlarida ham mavjud bo'lgan bo'lsa-da, hozirgi zamon axborotlashgan jamiyatning o'ziga hos xususiyati shundaki, sivilizatsiya tarixida birinchi marta bilimlarga erishish va ishlab chiqarishga sarflanadigan kuch – energiya, xom – ashyo, materiallar va moddiy iste'mol buyumlariga sarflanadigan harajatlardan ustunlik qilmoqda, yani axborot texnologiyalari mavjud yangi texnologiyalar orasida yetakchi o'rinni egallamoqda.

Axborot texnologiyalari industriyasi majmuini kompyuter, aloqa tizimi, ma'lumotlar ombori, bilimlar ombori va u bilan bog'liq faoliyat soxalari tashkil qiladi. Axborot texnologiyalari sohasida bevosita ishlamaydigan odamlar ham kundalik ishlaridan uning imkoniyatlaridan foydalanadi. Axborot texnologiyalari turmushning barcha sohalariga borgan sari ko'proq singib borib, uning harakatlantiruvchi kuchiga aylanmoqda.

Bugungi kunda axborot texnologiyasini shartli ravishda saqlovchi, ratsionallashtiruvchi, yaratuvchi turlarga ajratish mumkin. Birinchi turdagi texnologiyalar mehnatni, moddiy resusrlarni, vaqtni tejaydi. Ratsionallashtiruvchi axborot texnologiyalariga chiptalar buyurtma qilish, mehmonxona hisob – kitoblari tizimlari misol bo'ladi. Yaratuvchi (ijodiy) Axborot texnologiyalari axborotlarni ishlab chiqadigan, undan foydalanadigan va insonni tarkibiy qism sifatida o'z ichiga oladigan tizimlardan iborat.

Jamiyatni axborotlashtirish deganda, axborotdan iqtisodni rivojlantirish, mamlakat fan – texnika taraqqiyotini, jamiyatni demokratlashtirish va

intellektuallashtirish jarayonlarini jadallashtirishni ta'minlaydigan jamiyat boyligi sifatida foydalanish tushuniladi.

Axborot texnologiyalarining hozirgi zamon taraqqiyoti hamda yutuqlari fan va inson faoliyatining barcha sohalarini axborotlashtirish zarurligini ko'rsatmoqda. chunki aynan shu narsa butun jamiyatning axborotlashtirilishi uchun asos va muhim zamin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 13 dekabrda “O‘zbekiston Respublikasi davlat boshqaruviga raqamli iqtisodiyot, elektron hukumat hamda axborot tizimlarini joriy etish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF-5598-son Farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 14 maydagi “Elektron tijoratni jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3724-son qarori.
3. Axborot tizimlari va texnologiyalari: Oliy o‘quv yurtlari talabalari uchun darslik //Mualliflar jamoasi: S.S.G‘ulomov, R.X.Alimov, X.S.Lutfullaev va boshqalar - Toshkent.: «Sharq». 2000.
4. Mark Safronov, Jeffrey Winesett. “Web Application Development with Yii 2 and PHP” 2017.
5. Вадим Дунаев. «HTML, скрипты и стили» 2015.
6. Стив Круг. “Веб-Дизайн: книга Стива Круга или "не заставляйте меня думать!"2016.
7. Igor Simdyanov. “PHP 7 o'quv qo'llanmasi” 2018.
8. E. Tanenbaum, D. Uezeroll «Компьютерные сети» 5-e izd. (2016)
9. Dari K. i drugie. AJAX i PHP. Razrabotka dinamicheskix web-prilojeniey. – Sankt-Peterburg, Moskva. 2006. - 332 s.
10. Y. Allayorov, Y. Tojiboyev «Favqulodda vaziyatlarda tez tibbiy yordam assoslari» Toshkent-2005 y.

INTERNET RESURLAR

11. <http://site.ziyonet.uz>
12. <https://kitobim.uz>
13. <http://uz.denemetr.com/docs/769/index-31662-1.html?page=4>
14. <http://ddsmfa.uz>
15. <http://www.uza.uz/uz/documents>

ILOVA

```
<!DOCTYPE html>
<html lang="uz">
<head>
  <meta charset="UTF-8">
  <meta http-equiv="X-UA-Compatible" content="IE=edge">
  <meta name="viewport" content="width=device-width, initial-scale=1">
  <meta name="csrf-param" content="_csrf-frontend">
  <meta name="csrf-token" content="J0GQyXPgsgdjg0egZ89Nn-
IMAduZBoquVRYw2PHgL1hMEvGiJqbHQVLRK_ETggr8iFNGi_5__v8NRFqXkN
Ucbw==">
  <title>Samarqand Art Studio</title>
  <link href="/assets/a62f0674/css/bootstrap.css" rel="stylesheet">
<link href="/css/base.css" rel="stylesheet">
<link href="/css/skeleton.css" rel="stylesheet">
<link href="/css/layout.css" rel="stylesheet">
<link href="/css/font-awesome.css" rel="stylesheet">
<link href="/css/retina.css" rel="stylesheet">
<link href="/css/owl.carousel.css" rel="stylesheet">
<link href="/css/owl.transitions.css" rel="stylesheet"> <link
href='http://fonts.googleapis.com/css?family=Inconsolata:400,700&subset=l
atin,latin-ext' rel='stylesheet' type='text/css'>
  <style>
    a:hover {
      text-decoration: none;
    }
    @media only screen and (min-width: 1220px) and (max-width: 3500px) {
      .logo-wrap {
        margin-left: 580px;
      }
    }
  </style>
```

```

    </head>
<body>
<!-- hijacking: on/off - animation:
none/scaleDown/rotate/gallery/catch/opacity/fixeD/parallax -->
<body class="royal_loader" data-hijacking="on" data-animation="parallax"
style="background-image: url(/images/ornament.png); background-size: 1000px;
background-repeat: no-repeat; background-position: center 50px; ">
    <!-- Primary Page Layout

=====
-->
<!-- Nav and Logo

=====
= -->
    <header style="min-height: 100px; background-color: #38280f; background-
image: url(/images/menu.png);" class="cd-header">
        <div class="container">
            <div class="twelve columns">
                <div class="logo-wrap">
                    
                </div>
                <a style="margin-right: 70px;" class="cd-primary-nav-trigger"
href="#0">
                    <span class="cd-menu-text"></span><span class="cd-menu-
icon"></span>
                </a>
                <div style="margin-top: 15px;" class="pull-right">

<div class="multilanguage">

    <ul style="display: inline-flex; float: left; list-style: outside none none;
margin: 0; padding: 0;"><li style="margin-right: 10px;">
        <a class="active" href="/uz" style="text-decoration: none;">
            
            </a>
        </li><li style="margin-right: 10px;">

```

```
        <a class="active" href="/ru" style="text-decoration: none;">
            
        </a>
    </li></ul>
</div>        </div>
```

```
</div>
</div>
```

```
</header>
```

```
<nav>
    <div class="cd-primary-nav" style="background-image:
url(/images/menu.png);">
        <ul class="cd-scndr-nav">
            <li class="cd-label"><a href="/uz/sahifa.html" class="curent-nav-
color">Bosh sahifa</a>
```

```
</li>
```

```
<li class="cd-label"><a href="">Fotogallereya</a>
```

```
<ul>
```

```
<li><a href="/uz/foto/wedding">Свадебный</a></li>
```

```
<li><a href="/uz/foto/lovestory">Love story</a></li>
```

```
<li><a href="/uz/foto/family">Семенные прогулки</a></li>
```

```
<li><a href="/uz/foto/detiski">Детский</a></li>
```

```
<li><a href="/uz/foto/portret">Портреты</a></li>
```

```
<li><a href="/uz/foto/modelnie">Модельные</a></li>
```

```
<li><a
```

```
href="/uz/foto/korporativni">Корпоративные</a></li>
```

```
<li><a href="/uz/foto/reportajnie">Репортажные</a></li>
```

```
</ul>
```

```
</li>
```

```
<li class="cd-label"><a href="">Videogallereya</a>
```

```
<ul>
```

```
<li><a href="/uz/video/wedding">Свадебный</a></li>
```

```
    <li><a href="/uz/video/lovestory">Love story</a></li>
    <li><a href="/uz/video/family">Семенные прогулки</a></li>
    <li><a href="/uz/video/detiski">Детский</a></li>
    <li><a
href="/uz/video/korporativni">Корпоративные</a></li>
    <li><a href="/uz/video/reportajnie">Репортажные</a></li>
  </ul>
</li>
```

```
<li class="cd-label"><a href="">Xodimlar</a>
  <ul>
    <li><a href="/uz/member/fotograf">Rasmchi</a></li>
    <li><a href="/uz/member/operator">Operator</a></li>
    <li><a href="/uz/member/montojer">Mantajchi</a></li>
  </ul>
</li>
```

```
<li class="cd-label"><a href="">Biz haqimizda</a>
  <ul>
    <li><a href="">Связь с нами</a></li>
    <li><a href="">Мы ...</a></li>
    <li><a href="">За кадром</a></li>
  </ul>
</li>
```

```
</ul>
```

```
<div style="max-width: 300px; margin-top: 50px; margin-right: 30px;"
class="pull-right index-contact">
```

```
<br>
```

```
<br>
```

```
<br>
```

```
<!--  -
```

```
->
```

```
<br>
```

```
<h4 style="color: white; text-align: left; font-size: 24px;"><i
class="fa fa-phone"></i> +998 91 559-50-50</h4>
```

```
<h4 style="color: white; text-align: left; font-size: 24px;"><i
class="fa fa-phone"></i> +998 90 657-70-70</h4>
```

```
<h4 style="color: white; text-align: left; font-size: 24px;"><i
class="fa fa-map-marker"></i> Samarkand</h4>
<br>
<h4 style="color: white; font-size: 24px;"><a
href="https://www.instagram.com/samarqand_art_/"><i class="fa fa-
instagram"></i></a> <a href="https://www.youtube.com/channel/UC-
Gkh77eLpM5gVRqBuip9_Q"><i class="fa fa-youtube" style="margin-right:
20px; margin-left: 20px;"></i></a> <a href="https://ru-
ru.facebook.com/samarqandart/"><i class="fa fa-facebook"></i></a></h4>
```

```
</div>
```

```
</div>
```

```
</nav>
```

```
<style>
```

```
#myVideo {
```

```
  position: fixed;
```

```
  right: 0;
```

```
  bottom: 0;
```

```
  min-width: 100%;
```

```
  min-height: 100%;
```

```
  max-width: 100%;
```

```
  min-width: 100%;
```

```
  top: 50px;
```

```
}
```

```
body {
```

```
  background-color: #111;
```

```
}
```

```
@media only screen and (min-width: 320px) and (max-width: 809px) {
```

```
  #myVideo {
```

```
    position: fixed;
```

```
    right: 0;
```

```
    bottom: 0;
```

```
    min-width: 100%;
```

```
    min-height: 100%;
```

```
    max-width: 100%;
```

```
    min-width: 100%;
```

```
    top: -100px;
```

```
  }
```

```
}
```

```

</style>
<main class="cd-main-content">

  <section class="cd-section visible">
    <div>

      <!-- <video id="video-background" preload="auto" autoplay muted
loop="loop" poster="/images/trans.png">

        <source src="/videos/10.mp4" type="video/mp4">
      </video> -->
      <video autoplay muted loop id="myVideo">
        <source src="/videos/10.mp4" type="video/mp4">
      </video>
    </div>
  </section>

  <!-- <section class="cd-section">
    <div>
      <video id="video-background" preload="auto" autoplay muted loop="loop"
poster="images/trans.png">
        <source src="videos/video2.webm" type="video/webm">
        <source src="videos/video2.mp4" type="video/mp4">
        <source src="videos/video2.ogv" type="video/ogg">
      </video>

      <div class="hero-top">
        <div class="container">
          <div class="twelve columns">
            <h2>Portfolio</h2>
            <p><span>Digital solutions inspire</span></p>
            <a href="work.html"><div class="button button--moema button--
text-thick button--text-upper button--size-s">discover</div></a>
          </div>
        </div>
      </div>
    </div>
  </section>

```

```

<section class="cd-section">
  <div>

    <video id="video-background" preload="auto" autoplay muted
loop="loop" poster="images/trans.png">
      <source src="videos/video3.webm" type="video/webm">
      <source src="videos/video3.mp4" type="video/mp4">
      <source src="videos/video3.ogv" type="video/ogg">
    </video>

    <div class="hero-top">
      <div class="container">
        <div class="twelve columns">
          <h2>About Us</h2>
          <p><span>INSPIRED BY PURPOSE</span></p>
          <a href="about.html"><div class="button button--moema button--
text-thick button--text-upper button--size-s">find out more</div></a>
        </div>
      </div>
    </div>
  </div>
</section>

```

```

<section class="cd-section">
  <div>

    <video id="video-background" preload="auto" autoplay muted
loop="loop" poster="images/trans.png">
      <source src="videos/video4.webm" type="video/webm">
      <source src="videos/video4.mp4" type="video/mp4">
      <source src="videos/video4.ogv" type="video/ogg">
    </video>

    <div class="hero-top">
      <div class="container">
        <div class="twelve columns">
          <h2>blog</h2>
          <p><span>latest news</span></p>

```

```

        <a href="blog.html"><div class="button button--moema button--
text-thick button--text-upper button--size-s">read articles</div> </a>
    </div>
</div>
</div>
</div>
</section>

<section class="cd-section">
    <div>
        <video id="video-background" preload="auto" autoplay muted
loop="loop" poster="images/trans.png">
            <source src="videos/video5.webm" type="video/webm">
            <source src="videos/video5.mp4" type="video/mp4">
            <source src="videos/video5.ogv" type="video/ogg">
        </video>

        <div class="hero-top">
            <div class="container">
                <div class="twelve columns">
                    <h2>contact</h2>
                    <p><span>get in touch</span></p>
                    <a href="contact.html"><div class="button button--moema
button--text-thick button--text-upper button--size-s">find us</div> </a>
                </div>
            </div>
        </div>
    </div>
</section> -->

<!-- <nav>
    <ul class="cd-vertical-nav">
        <li><a href="#0" class="cd-prev inactive">Next</a></li>
        <li><a href="#0" class="cd-next">Prev</a></li>
    </ul>
</nav> --><!-- .cd-vertical-nav -->
</main>
<!-- JAVASCRIPT
<script src="/js/modernizr.custom.js"></script>

```

```
<script src="/js/jquery-2.1.1.js"></script>
<script src="/js/royal_preloader.min.js"></script>
<script src="/js/loader.js"></script>
<script src="/js/retina-1.1.0.min.js"></script>
<script src="/js/jquery.easing.js"></script>
<script src="/js/menu.js"></script>
<script src="/js/velocity.min.js"></script>
<script src="/js/velocity.ui.min.js"></script>
<script src="/js/jquery.fs.tipper.min.js"></script>
<script src="/js/owl.carousel.min.js"></script>
<script src="/js/home-scroll.js"></script>
<script src="/js/custom-home.js"></script>
<script src="/js/trianglify.min.js"></script>
<script src="/js/jquery.fitvids.js"></script></body>
</html>
<!--
    samart_admin
    Samart_123456
-->
```